

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ



Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Η ΟΜΟΡΦΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ (Α. Δωρικού)	253
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ (Βασιλ. Κ. Σταθάκη)	258
ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ (Δ. Α. Χριστοφίδη)	262
Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ Η ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ (Θρ. Β. Κετσέα)	273
ΜΙΜΗΣ ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ (ποίημα Στεφάνου Μπολέτση)	276
Ο ΣΟΛΤΖΕΝΙΤΣΥΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ (René Lejeune)	277
ΕΠΙΚΑΙΡΑ (Π. Κλωνάρη)	<u>279</u>
ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	282

ΕΤΟΣ 52^οv

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1989

ΑΡΙΘ: 504

ΔΡΑΧ. 50

ΕΚΔΟΣΕΙΣ « Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ »

Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκὸς» κυκλοφόρησαν:

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΠΟΛΕΤΣΗ

ΡΑΨΩΔΙΑ

Β' ἔκδοση, συμπληρωμένη
καὶ διορθωμένη ἀπὸ τὸν ποιητῆ.

Εἶναι ἡ μεγαλόπνευστη ποιητικὴ σύνθεση ποῦ γράφει μὲ στίχους τὴν ἱστορία τοῦ ἔπους τοῦ '40 καὶ τὴν κατοπινὴ ἱστορία, πρὸ πάντων ὅμως ἐκφράζει τοὺς ὄραματισμοὺς τοῦ ποιητῆ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄραματισμοὺς τοῦ Ἔθνους καὶ ὅλων μας γιὰ τὸν ἔρχομὸ ἐνὸς κόσμου εἰρήνης, ἀδελφοσύνης, ἀνθρωπιᾶς καὶ ἀγάπης.

*

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΠΟΛΕΤΣΗ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Συλλογὴ ποιημάτων ἀπὸ τὰ κατάλοιπα τοῦ ποιητῆ.

Εἶναι μιὰ ὀλοκληρωμένη σειρά τῆς πορείας του, ἀπὸ τὰ πρῶτα θέματα τῆς ἀνάλαφρης νιότης μέχρι τὰ σταθερὰ τῶν μεστωμένων χρόνων καὶ μέχρι λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ κλείσιμο τῆς αὐλαίας.

*

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΜΠΟΛΕΤΣΗ

ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

Ἄλλη μία συλλογὴ ποιημάτων
ἀπὸ τὰ κατάλοιπα τοῦ ποιητῆ.

Ἐδῶ στρέφει τὸ βλέμμα του στὸ ἄδυτο τῆς ὑπαρξῆς του. Μᾶς ἀνοίγει πτυχῆς ἐσώτατες τοῦ ψυχικοῦ του ἀγῶνα καὶ μᾶς κάνει κοινωνοὺς τῆς ἀνοδικῆς του πορείας.

Ἐκδόσεις «Ἡ ΔΑΜΑΣΚΟΣ» ὁδὸς Καρύτση ἀριθ. 14,
105 61 Ἀθήνα. Τηλ. 32.21.283

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 52ον

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1989

Άριθ. 504

Η ΟΜΟΡΦΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ (...ΚΑΙ ΙΔΟΥ ΚΑΛΑ ΛΙΑΝ)

«Και είδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν». Οἱ φράσεις αὐτὲς τῆς Βίβλου (στ. 31 τοῦ α' κεφαλαίου τῆς Γενέσεως) βρίσκονται σὲ πλήρη συμφωνία μὲ τὶς ἐμπειρίες ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, ποὺ ἔζησαν σὲ τοῦτο τὸν πλανήτη.

Κατὰ τὴν Ἁγία Γραφή, ὁ Θεὸς «Ἐξάντειλεν ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὠραῖον εἰς ὄρασιν καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν» (Γεν. Β' 9). Τὸ ὠραῖο ὁ Θεὸς τὸ ἀνέδειξε σὲ ἀγαθὸ ὑψίστης ἀξίας.

Τὴν ὁμορφιά τῆς δημιουργίας ἔψαλλε ὁ Ψαλμωδός, ὕμνησαν οἱ ποιητές, τραγούδησαν οἱ μουσουργοί, ἀπεικόνισαν οἱ ζωγράφοι. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπλοϊκὸς ἄνθρωπος μένει πολλὰ φορὲς ἐκστατικὸς μπροστὰ στὴν ὠραιότητα τῆς κτίσεως κι ἂν εἶναι πιστὸς δοξολογεῖ τὸν Πλάστη καὶ Δημιουργὸ γιὰ τὰ θαυμάσιά Του.

Κατὰ τὸν F. Dostoyevsky (1821—1881) ἡ ὁμορφιά θὰ σώσει τὸν κόσμο. Καὶ ὁ δικός μας Γ. Βερίτης (1915—1948), ποὺ πίστευε ἀκράδαντα ὅτι ἡ Τέχνη πρέπει νὰ ὑπηρετεῖ τὸν ἄνθρωπο, νὰ τὸν βοηθεῖ καὶ νὰ τὸν ἀνυψώνει, καλλιέργησε τὸ ὠραῖο μὲ τοὺς θαυμάσιους στίχους του καὶ ἀντλήσε ἐμπνεύσεις ἀπὸ τὸν «Ὁραῖον κάλλει παρὰ πάντα βροτούς».

Τὸ κάλλος ὁμως μιλεῖ κυρίως στὸ συναίσθημα καὶ δὲν φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ σχετίζεται μὲ τὸν ἐπι-

στήμονα καὶ τὴν Ἐπιστήμη, ποὺ στηρίζονται κατὰ κύριο λόγο στὴ λογικὴ ἀνάλυση, στὴν ἐπισταμένη ἔρευνα, στὴν ψυχρὴ παρατήρηση, στὴν ποσοτικὴ σχέση.

Ἡ Ἐπιστήμη, ἐξ ἄλλου, ἔχει βασικὸ σκοπὸ νὰ ἀνακαλύπτει ὅσο εἶναι ἀνθρώπινα δυνατὸ τὴν ἀλήθεια, νὰ διευρύνει τὴ γνώση, νὰ ἐμβαθύνει στοὺς νόμους ποὺ διέπουν τὸ φυσικὸ κόσμο. Καὶ διερωτᾶται κανεὶς εὐλόγα: Ἔχει σχέση ἡ ἀλήθεια γιὰ τὴν ὁποία ἐρευνᾷ ὁ ἐπιστήμονας μὲ τὴν ὁμορφιά; Δὲν διώχνει, πολλὰς φορὲς, ἡ ψυχρὴ παρατήρηση τὴν ποίηση, δὲν σκοτώνει ἡ στεγνὴ ἀνάλυση τὴ συνολικὴ θεώρηση τῶν πραγμάτων; Καὶ συνεπῶς δὲν θὰ ἔπρεπε ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ ἐπιστήμονας νὰ εἶναι πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὶς αἰσθητικὲς θεωρήσεις;

Ἄν ὁμως ἡ κτίση μιλεῖ τόσο στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐξ αἰτίας τῆς ἀρμονίας τῆς, ποὺ τὴ βλέπουμε σὲ τόσες μορφὲς ἀπὸ τὴ δομὴ ἑνὸς κρυστάλλου ὡς τὴν κατασκευὴ ποὺ λέγεται κογγύλι, ἀπὸ τὰ πέταλα ἑνὸς ἀνθους ὡς τὰ φτερά ἑνὸς πουλιοῦ καὶ τὴν κατοικία ἑνὸς ἐντόμου, ἀπὸ τὶς τρίλιες τοῦ ἀηδονιοῦ ὡς τὰ χρώματα μιᾶς πεταλούδας, δὲν θὰ ἔπρεπε καὶ οἱ νόμοι ποὺ διέπουν τὰ φυσικὰ φαινόμενα νὰ ἔχουν καὶ αὐτοὶ τὸ στοιχεῖο τῆς ὠραιότητας; Ἡ ὁμορφιά τῶν μαθηματικῶν, τῆς θαυμάσιας αὐτῆς

έπινοήσεως του ανθρώπινου πνεύματος δεν είναι έκ πρώτης όψεως φυσικό να μπει και στους νόμους της φύσεως που εκφράζονται με μαθηματικές σχέσεις;

Άλλά και ο επιστήμονας που προσπαθεί να μελετήσει τους νόμους που διέπουν το σύμπαν, δεν είναι μέρος της κτίσεως; Μπορεί, λοιπόν, να σταθεί ως ψυχρός παρατηρητής και να θάλει στεγανά τόσο μεταξύ του έαυτού του και της φύσεως, όσο και μεταξύ των διαφόρων περιοχών του έγκέφαλου του, που σχετίζονται με το λογικό ή το συναίσθημα; Είναι άραγε άσχετος ο τρόπος της σκέψεως του ύποκειμένου που έρευνά με τους νόμους που διέπουν τη φύση; "Η μήπως, αντίθετως, υπάρχει μια έσωτερική σχέση και συνάφεια μεταξύ τους που χρειάζεται παραπέρα διερεύνηση και μελέτη;

Και άφοϋ ή επιστήμη είναι άνθρωπινο δημιούργημα, είναι δυνατό να περιέχει αποκλειστικά τα στοιχεία που πηγάζουν από μια στενή πλευρά μόνο της ανθρώπινης ύποστάσεως και να μην έχουν συμμετάσχει ή έστω παρεισφρύσει άδιόρατα στοιχεία χαρακτηριστικά που έχουν σχέση με τον όλον άνθρωπο;

Έπί πλέον, διερωτάται κανείς: Είναι άσχετη ή όμορφα με την αλήθεια;

Στά έρωτήματα αυτά έχουν προσπαθήσει να άπαντήσουν πολλοί φιλόσοφοι, όπως π.χ. ο David Hume (1711—1776) κατά τον όποιο «ή όμορφα των πραγμάτων υπάρχει στον έγκέφαλο εκείνου που τά θεωρεί», ο Πλάτων (429—347 π.Χ.) στο «Φαίδρο» με άνάλογες σκέψεις και διατυπώσεις, ο Emile Boutroux (1845—1921) κατά τον όποιο οι μεγάλοι και θαθείς επιστήμονες είναι «καθαροί τεχνίτες και καλλιτέχνες πρό παντός στην ψυχή» και άλλοι, άλλα και λογοτέχνες και επιστήμονες, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Με τά θέματα αυτά άσχολήθηκε και ο άείμνηστος καθηγητής Δημή-

τριος Κωτσάκης (βλ. άρθρο του: «Η Μαθηματική άπλότης και κομψότης εν τη έρευνή της φύσεως» στο Δελτίον της Έλληνικής Μαθηματικής Έταιρείας 28 (1954) 51—62) και μεταξύ των ξένων ο καθηγητής του Πανεπιστημίου του Σικάγου Subrahmanyan Chandrasekhar (γ. 1910) (βραβείο Nobel Φυσικής 1983), ο όποιος έχει δώσει πολλές σχετικές διαλέξεις και έχει έκδόσει το βιβλίο Truth and Beauty. Aesthetics and Motivations in Science (Άλήθεια και Όμορφιά. Αισθητική και Κίνητρα στην Έπιστήμη). (The University of Chicago Press 1987). Στην Ελλάδα ο S. Chandrasekhar μίλησε για τά θέματα αυτά στη διάλεξή του στο Άμερικανικό Κολλέγιο στο Ψυχικό, που δόθηκε στις 29 Μαρτίου 1989 στα πλαίσια έκδηλώσεως του ιδρύματος Fullbright.

Με μερικά από τά παραπάνω έρωτήματα θα άσχοληθούμε εν συντομία έδω.

★

Η πεποίθηση ότι ή αλήθεια σχετίζεται με την όμορφα, από την όποια φαίνεται να διακατέχονται τόσο κορυφαίοι επιστήμονες του αιώνα μας, δεν είναι κάτι καινούργιο.

Ο Διογένης ο Λαέρτιος γράφει για τον Πλάτωνα: «πρός δέ τον μήτε μουσικήν, μήτε γεωμετρίαν, μήτε άστρονομίαν μεμαθηκότα, βουλόμενον δέ παρ' αυτόν φοιτάν, "πορεύου" έφη "λαθάς γάρ ούκ έχεις φιλοσοφίας"». Και ενώ το πείραμα δεν χρησιμοποιήθηκε σε μεγάλη έκταση ως επιστημονική μέθοδος στην άρχαία Ελλάδα, οι Πυθαγόρειοι μελέτησαν τους νόμους των χορδών έξ αίτίας όπως φαίνεται της σχέσεώς τους με τη μουσική.

Ο σοφιστής Φιλόστρατος που γεννήθηκε περί το 190 μ.Χ., συνέγραψε τις «Είκονες». (Κατ' άλλους όμως το έργο αυτό έγραψε ο Φλάβιος Φιλόστρατος που γεννήθηκε περί το 170 μ.Χ.). Στο προοίμιο του έργου αυτού,

πού προκάλεσε μετά τόσους αιώνες τὸν ἀνυπόκριτο ἐνθουσιασμό τοῦ Γκαίτε καὶ τῶν καλλιτεχνικῶν κύκλων τῆς Βαϊμάρης, ἀναγράφεται ὅτι: «ὅστις μὴ ἀσπάζεται τὴν ζωγραφίαν ἀδικεῖ τὴν ἀλήθειαν».

Κατὰ τοὺς Λατίνους *pulchritudo splendor veritatis* δηλ. ἡ ὁμορφιά εἶναι ἡ λάμψη τῆς ἀλήθειας.

Ὁ Βρεττανὸς ποιητὴς John Keats (1795–1821) στὸ ποίημά του «Ὡδὴ πᾶνω σὲ μιὰ Ἑλληνικὴ ὕδρια» (*Ode on a Graecian Urn*), ποῦ δημοσιεύτηκε τὸ 1820 γράφει: «Beauty is truth, truth beauty — that is all / Ye know on earth, and all ye need to know», δηλαδή «Ἀλήθεια εἶν' ἡ ὁμορφιά κι ἡ ὁμορφιά ἀλήθεια — αὐτὸ γνωρίζεις μοναχὰ κι αὐτὸ χρειάζεται νὰ ξέρεις ὄλο κι ὄλο».

Ἡ Τέχνη τῆς Ἐκκλησίας μας στὶς ποικίλες μορφές τῆς, ὁδηγεῖ νὰ ψηλαφησοῦμε τὴν ἀλήθεια.

Πρόσφατα, στὸν 20ο αἰώνα, ὁ ἱερέας καὶ φιλόσοφος Πάβελ Ἀλεξάντροβιτς Φλορένσκι (1882–1943), ἔγραψε γιὰ τὴν πιὸ διάσημη ρωσικὴ εἰκόνα, τὴν Ἁγία Τριάδα τοῦ Ἀντρέι Ρουμπλιόφ: «Ἀπ' ὄλες τὶς φιλοσοφικὲς ἀποδείξεις γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ, ἡ πιὸ πειστικὴ εἶναι αὐτὴ ποῦ δὲν ἀναφέρεται κἂν στὰ ἐγχειρίδια καὶ ἡ ὅποια μπορεῖ νὰ διατυπωθεῖ ὡς ἑξῆς: Ἡ Ἁγία Τριάδα τοῦ Ρουμπλιόφ ὑπάρχει, ἄρα ὁ Θεὸς ὑπάρχει».

Ἡ φράση αὐτὴ τοῦ Ρώσου φιλοσόφου καὶ τὸ χρονικὸ, ποῦ περιγράφει τὸ ὅτι οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Βλαδιμήρου Α', ἡγεμόνα τοῦ Κιέβου, ἐμειναν ἔκθαμβοι ἀπὸ τὴν ὁμορφιά τῆς θείας λειτουργίας στὴν Κωνσταντινούπολη (καὶ αὐτὸ τὸ γεγονός συνετέλεσε στὸν ἐκχριστιανισμό τῶν Ρώσων), ἔχουν, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Ρώσος ἱστορικός καὶ ἀκαδημαϊκὸς Σεργκέι Σ. Ἀβέρντσεφ τοῦτο τὸ κοινὸ: ἡ ὁμορφιά εἶναι κριτήριον ἀλήθειας καὶ μάλιστα τὸ κριτήριον τῆς βαθύτερης καὶ βασικότερης ἀλήθειας. Κατὰ τὸ χρονικὸ ὁ Θεὸς εἶναι παρὼν ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖ ὅπου

ὑπάρχει ἡ ὁμορφιά καὶ ἡ ὑπαρξὴ τῆς ὁμορφιάς ἀποτελεῖ μαρτυρία αὐτῆς τῆς παρουσίας.

Καὶ ἀναφερόμενος στὴ ρωσικὴ εἰκόνα παρατηρεῖ ὁ Ἀβέρντσεφ: Γιὰ νὰ ζωγραφίσει κανεὶς μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, θὰ ἔπρεπε νὰ πιστεῦει μὲ ὄλο τοῦ τὸ εἶναι ὅτι ἡ ὁμορφιά εἶναι μιὰ κατηγορία ὄχι μόνον αἰσθητικὴ ἀλλὰ μᾶλλον ὄντολογικὴ.

★

Γιὰ τὴν ὁμορφιά τῆς κτίσεως ἔχουν γραφεῖ ἢ εἰπωθεῖ τόσα πού τί νὰ πρωτοθυμηθεῖ κανεὶς; Ὁ μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος Gottfried Wilhelm Leibniz (1646–1716) μίλησε γιὰ τὴν «προκαθορισμένη ἀρμονία τοῦ κόσμου». Κατὰ τὸν Ἑθνικὸ μας ποιητὴ, τὸν Διονύσιο Σολωμὸ (1798–1857) «Μάγεμα ἢ φύσις κι ὄνειρο στὴν ὁμορφιά καὶ χάρη» (Οἱ Ἐλευθεροπολιορκημένοι). Ὁ μεγάλος ἀρχιτέκτονας τοῦ αἰώνα μας E. Le Corbusier (1887–1965) θαυμάζοντας τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῆς φύσεως εἶπε, ὅτι «τὰ κογγύλια εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀρμονία». Καὶ ὁ Ψαλμωδὸς ἀναφωνεῖ: «Εὐφρανὰς με, Κύριε, ἐν τοῖς ποιήμασί σου, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν σου ἀγαλλιάσομαι» (Ψαλμ. 91, 5).

★

Ἄλλὰ πῶς ἐκδηλώνεται ἡ ὁμορφιά στὴ φύση; Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ θὰ προσπαθήσουμε νὰ σταθοῦμε γιὰ λίγο καὶ νὰ τὸ ἐξετάσουμε σύντομα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Μαθηματικῶν χωρὶς νὰ ἐξαντλήσουμε τὸ θέμα.

Ἡ ὁμορφιά στὴ φύση ἐκδηλώνεται μὲ τὴν ποικιλία καὶ τὸ ἀρμονικὸ συνταίριασμα τῶν χρωμάτων καὶ τῶν ἡχῶν, μὲ τὴν τάξη, τὴ δομὴ, τὴν πολυλαμπλότητα τῶν μορφῶν.

Ἐκδηλώνεται πολλὰς φορὲς μὲ τὴ συμμετρία, ποῦ βλέπουμε στὴ δομὴ τῶν κρυστάλλων, στὴ δομὴ τοῦ DNA, στὰ ἠλεκτρονικὰ νέφη τῶν ἀτόμων,

στά πέταλα ενός άνθους, στα φύλλα ενός φυτού, στο σώμα διαφόρων ζώων οργανισμών, ιδιαίτερα των έχινοδέρμων, αλλά και πλείστων άλλων, στους κόκκους της γύρεως, στην ποιικιλία των κάκτων.

Αν π.χ. περιστρέψουμε ένα τετράγωνο γύρω από το σημείο τομής των διχοτόμων του κατά γωνίες που είναι πολλαπλάσια της όρθης, δεν αλλάζει τίποτε γιατί το τετράγωνο είναι συμμετρικό ως προς το κέντρο του.

Η έννοια της συμμετρίας είναι γενική, σχετίζεται αναμφίβολα με την όμορφιά και έχει καταλάβει σπουδαία θέση στην Ίστορία της Τέχνης, αλλά και στην Έπιστήμη.

Τα πέντε κανονικά στερεά (τετράεδρο, κύβος, οκτάεδρο, δωδεκάεδρο, είκοσάεδρο) είχαν εξέχουσα θέση στην κοσμολογία και φιλοσοφία του Πλάτωνος. Κορυφαίοι έπιστήμονες, όπως π.χ. ο μαθηματικός και θεωρητικός φυσικός του Πανεπιστημίου Princeton, ο Hermann Weyl (1885—1955) και πολλοί άλλοι έχουν ασχοληθεί με το θέμα στις εργασίες τους, στις διαλέξεις τους, στα συγγράμματά τους. Κατά τον H. Weyl «η συμμετρία είναι μιὰ ιδέα με την οποία ο άνθρωπος διά μέσου των αιώνων προσπάθησε να καταλάβει και να δημιουργήσει τάξη, όμορφιά και τελειότητα». Κατά τον Tsung-Dao Lee (γ. 1926) (βραβείο Nobel Φυσικής 1957) η έννοια της συμμετρίας στην Κινεζική γλώσσα είναι στατική, είναι «η όμορφιά της φόρμας που πηγάζει από ίσορροπημένες αναλογίες».

Ο Werner Karl Heisenberg (1901—1976) (βραβείο Nobel Φυσικής 1932) μιλούσε για το «θαύμα της συμμετρίας, ως το άρχετυπο της δημιουργίας», όπως μαρτυρεί η σύζυγός του στο βιβλίο που έγραψε για τη ζωή του μεγάλου φυσικού. Ο ίδιος έπιστήμων μιλούσε για την άρμονία, την όμορφιά της απλότητας και την έσωτερική αλήθεια της και στο δοκίμιό του «Η έννοια της όμορφιάς στις άκριβείς έπιστήμες» γράφει ότι κατά

ένα αρχαίο όρισμό «η όμορφιά είναι το κατάλληλο συνταίριασμα των μερών μεταξύ τους και προς το όλο». Ο όρισμός αυτός, αν και γενικότερος, πλησιάζει πολύ την έννοια της συμμετρίας. (Κατά τον S. Chandrasekhar ο όρισμός αυτός ισχύει έξ ίσου για τον Βασιλέα Λήρ του Shakespeare, τη Missa Solemnis του Beethoven και το Principia του Νεύτωνος).

Η όμορφιά στη φύση έκδηλώνεται ακόμα με την παρουσία αναλογιών και διατάξεων που έχουν σχέση με τη διαίρεση ενός εύθυγράμμου τμήματος σε μέσο και άκρο λόγο, τη γνωστή ως χρυσή τομή, και συνακόλουθα με τον αριθμό Φ, ο αντίστροφος του οποίου εμφανίζεται ως λόγος της πλευράς έγγεγραμμένου σε κύκλο κανονικού δεκαγώνου προς την ακτίνα του κύκλου.

Ο αριθμός αυτός εμφανίζεται ακόμη στις αναλογίες των τμημάτων του κανονικού πενταγώνου και στη λογαριθμική έλικα, η οποία κατασκευάζεται με μεγάλη προσέγγιση με χρήση χρυσών όρθογωνίων, δηλαδή όρθογωνίων παραλληλογράμμων στα όποια ο λόγος της μεγαλύτερης πλευράς προς τη μικρότερη είναι ο αριθμός της χρυσής τομής Φ. (Ο αριθμός αυτός εμφανίζεται και ως το όριο του λόγου δύο διαδοχικών όρων της λεγομένης σειράς Fibonacci, όταν η τάξη των όρων τείνει στο άπειρο. Αλλά επ' αυτού δεν θα έκτασούμε).

Αυτή η διαίρεση σε μέσο και άκρο λόγο δημιουργεί αναλογίες, που δίνουν το αίσθημα της άρμονίας και χρησιμοποιήθηκε πολύ από τους αρχιτέκτονες της κλασικής αρχαιότητας (διαστάσεις πρόσοψης Παρθενώνος κτλ.).

Στη φύση οι αριθμοί της σειράς Fibonacci (σειράς της οποίας οι δύο πρώτοι όροι είναι μονάδα και κάθε έπόμενος άθροισμα των δύο προηγούμενων του) εμφανίζονται συχνά στη φυλλόταξη, τη διεύθυνση και τη διάταξη των φύλλων στους βλαστούς των φυτών ώστε να έξασφαλίζεται κα-

λός φωτισμός και αέρας για τὰ διάφορα μέρη τοῦ φυτοῦ. Ἐμφανίζονται ἀκόμη στὸν ἀριθμὸ πετάλων σὲ πολλὰ εἶδη λουλουδιῶν, στὸ σχῆμα τῶν ἔχινოდέρμων καὶ ἄλλων ὀργανισμῶν.

Στὴ φύση ἔχουμε ἀκόμη πολλὰ παραδείγματα ἰσογώνιων ἢ λογαριθμικῶν σπειρῶν. Ἡ λογαριθμικὴ ἔλικα ἐμφανίζεται σὲ πολλὰ κογχύλια ὅπως στὸ ναυτίλο. Ἡ τελειότητα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς δομῆς, οἱ ἀποχρώσεις τῆς ἐπιφάνειας, ἡ ὁμορφιά δικαιώνει τὴν παρατήρηση τοῦ Le Corbusier. Ἀλλὰ καὶ μερικὲς ἀράχνες ὑφαίνουν ἱστοὺς ποὺ εἶναι λογαριθμικὲς ἔλικες.

Οἱ σπείρες αὐτὲς ὑπάρχουν στὴ φύση στὸ σχῆμα πολλῶν γαλαξιῶν, στὰ ὄντα τῆς θάλασσας, σὲ πολλοὺς καρποὺς τῶν φυτῶν. Ὁ ἀριθμὸς Φ καὶ ἡ χρυσὴ τομὴ κυριαρχοῦν καὶ στὶς ἀναλογίες τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. (Περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὴ χρυσὴ τομὴ βλ. στὸ ἄρθρο τοῦ Μπάμπη Τουμάση: «Χρυσὴ τομὴ — Fibonacci — λαγοὶ καὶ λουλούδια», Μαθηματικὴ Ἐπιθεώρηση τ. 29 (1985)).

Πίσω ὅμως ἀπὸ αὐτὰ ὑπάρχουν οἱ νόμοι τῆς φύσεως, οἱ νόμοι τῆς μορφογένεσης, τοὺς ὁποίους προσπαθοῦν

νὰ διερευνήσουν μὲ διάφορα μοντέλα οἱ θεωρητικοὶ βιολόγοι. Οἱ νόμοι ὅμως τῆς Βιολογίας στηρίζονται στοὺς γενικότερους νόμους, ποὺ διέπουν ὅλη τὴ φύση, στοὺς νόμους τῆς Φυσικῆς. Ἐξετάζοντας βαθύτερα τὸ θέμα βλέπει κανεὶς ὅτι οἱ ἐπιλογὲς αὐτῶν τῶν μορφῶν σχετίζονται μὲ θέματα οἰκονομίας τῆς φύσεως.

Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ποὺ ἐκ πρώτης ὄψεως ὑπάρχει στὴ φύση ἀταξία καὶ ἐκεῖ μὲ τὴ μελέτη τῶν fractals (βλ. ἄρθρο «Ματιὲς στὴ Γεωμετρία τῆς Φύσεως», «Ἀκτίνες» 50 (1987), 22–24), ἀνακαλύπτει κανεὶς ὅτι κάποια μορφὴ τάξης ὑποκρύπτεται.

Ὁ Θεός, ἡ πηγὴ τῆς ὁμορφιάς, ὁ Δημιουργὸς τῆς κτίσεως, εἶναι ἐκεῖνος ποὺ εἶπε: «Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» (Ἰωάν. ιδ' 6).

Φυσικὸ εἶναι, λοιπόν, νὰ σκεφθεῖ κανεὶς, ὅτι ἀφοῦ ἡ φύση παρουσιάζει αὐτὴ τὴν ὁμορφιά καὶ ἀφοῦ ἡ ὁμορφιά δὲν εἶναι καθόλου ἄσχετη μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ οἱ νόμοι τῆς φύσεως πρέπει νὰ ἔχουν τὸ στοιχεῖο τῆς ὠραιότητος. Ἀλλὰ τὸ θέμα αὐτὸ θὰ μᾶς ἀπασχολήσει σὲ ἕνα δεῦτερο ἄρθρο.

Α. ΔΩΡΙΚΟΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ

Τόν μήνα αυτόν συμπληρώνονται σαράντα πέντε χρόνια από την αποχώρηση των κατοχικών στρατευμάτων από τη χώρα μας. Η ανάμνηση των γεγονότων της περιόδου εκείνης γεννά μέσα μας αισθήματα διαζευκτικής ποιότητας: άφ' ενός αισθήματα φρίκης για τις αγριότητες του πολέμου και τὰ δεινά τῆς σκλαβιάς και άφ' άλλου νοσταλγία για τὰ χρόνια εκείνα, που ο λαός έδονείτο από τόν έθνικό παλμό και σέ ένα σημαντικό ποσοστό θρικόταν σέ πνευματική ανάταση, τήν όποία άπαιτούσαν οί φοθεροί εκείνοι καιροί.

Στήν ανάπτυξη αυτού του κλίματος τῆς πνευματικῆς εξέαρσεως συνέβαλε τότε και τó Περιοδικό αυτό και ό ευρύτερος κύκλος των συνεργατών του. Γιατί όπως έχει ξαναγραφεί οί «Άκτίνες» δέν είναι άπλώς ένα δημοσιογραφικό όργανο, αλλά ένα κίνημα ανθρώπων που διακονούν διαρκώς στο έργο του έπανευαγγελισμού του έθνους. Βέβαια στίς πέντε δεκαετίες και πλέον που αριθμεί αυτή ή προσπάθεια, πότε οί πνευματικές ανάγκες ήσαν μειωμένες, πότε έλειψε ή αναζήτηση για κάτι τó γνήσιο και τó υπεύθυνο;

Στά χρόνια όμως τῆς κατοχικής περιόδου ή τραγικότητα ήταν έκδηλη και δέν άρκοΰσαν ήμίμετρα, συμβιβασμοί και άόριστες ύποσχέσεις και ώραιολογίες για τήν αντιμετώπιση τῆς καταστάσεως.

Έχει γίνει λόγος* στο παρελθόν για τήν ώραία αυτή σελίδα τῆς ιστορίας τῆς πνευματικῆς αντίστασεως, στήν όποία μετείχε τó σύνολο σχεδόν του ανθρώπινου δυναμικού τῆς Ιεραποστολικῆς προσπάθειας, που άπαρτίζουν τὰ

Συνεργαζόμενα Χριστιανικά Σωματεία «Ό Άπόστολος Παύλος», που κατευθύνονται από τήν Άδελφότητα Θεολόγων ή «ΖΩΗ» για τήν άνακούφιση των πληθυσμών από τήν πείνα και τήν έξασθλίωση και τίς θιαιότητες και άντεκδικήσεις των κατακτητών.

Παράλληλα όμως στήν έθνική και κοινωνική εργασία άναπτύχθηκε ένα πνευματικό έργο, που άφ' ενός στήριζε τούς εργάτες τῆς προσπάθειας αυτής στήν έξωτερική τους δράση και άφ' άλλου επιδόθηκε στον καταρτισμό στελεχών για τήν μελλοντική αξιοποίηση τῆς πνευματικῆς στροφῆς μερίδας του λαού, που κάτω από τίς σκληρές πολεμικές συνθήκες προσέβλεπε στήν Πίστη σαν τήν λυτρωτική δύναμη από τίς συνέπειες τῆς άποστασίας.

Στήν προκειμένη περίπτωση τó ενδιαφέρον τῆς ήγεσίας του χριστιανικού έργου στράφηκε κυρίως προς τὰ φοιτητικά νειάτα.

Έτσι ένα παγωμένο θράδυ του 1942 σέ μία αίθουσα του παλαιού κτιρίου του Ιεραποστολικού Συλλόγου «ό Άπόστολος Παύλος» στήν Άθήνα μία περιορισμένη σέ αριθμό ομάδα φοιτητών και φοιτητριών έκαλείτο για μία μεγάλη άποστολή.

«Οί φυσικοί εργάτες για τήν πνευματική άνοικοδόμηση τῆς Ελλάδας είσθε σεις. Άν άκούσετε τήν πρόσκληση λίγων ανθρώπων ή ζωή θά είναι τόσο γεμάτη, επιτυχημένη και άξια —έλεγε τó προσκλητήριο.

»Μέσα στο χάος που ζούμε θά αρχίσουν και οί πνευματικές αναζητήσεις. Πολλοί θά θελήσουν νά οδηγήσουν τόν λαό. Όλες όμως οί θεωρίες έφαρμόσθηκαν και άπέτυχαν. Ίδου τώρα, αί χώροι λευκαί προς θερισμόν. Ό Θεός μάς καλεί νά γίνουμε συνεργοί Του στο

* Περιοδικό «Άκτίνες»: α) τεύχος Νοεμβρίου 1986, σελ. 272. β) τεύχος Όκτωβρίου 1988 σελ. 25.

Έργο της πνευματικής ανοικοδομήσεως της πατρίδας μας».

Η απάντηση των νέων στην τιμητική αυτή επιστράτευση ήταν απροσδόκητα ένθαρρυντική και οργανώθηκε άμεσα ως η συστηματική εκπαίδευσή τους. Έτσι άρχισαν να λειτουργούν «τά Χριστιανικά Φοιτητικά Φροντιστήρια» (Χ.Φ.Φ.) για τόν κοσμοθεωριακό τους καταρτισμό, ενώ παράλληλα οί κύκλοι μελέτης της Άγίας Γραφής και οί ειδικές θείες Λειτουργίες και άλλες άγιαστικές εύκαιριες απέβλεπαν στην έσωτερική καλλιέργεια της ψυχής.

«Όλοι γονατίζουν και ψάλλουν τόν «Κύριε τών Δυνάμεων». Ίερείς άπαγγέλλουν έπίκαιρα αίτήματα. Παρακαλούν τόν Θεόν νά δυναμώσει τόν λαό, νά τόν σκεπάσει σέ τούτες τις ήμέρες της δοκιμασίας. ζητάνε φωτισμό και δύναμη για τά έργα της αγάπης. "Ως τώρα δέν είχαμε νοιώσει τήν σημασία τών ίκεσιών για τήν σωτηρία «άπό λιμού, μαχαίρας, έπιδρομής άλλοφύλων...» γράφει τόν ήμερολόγιο της έποχής.

Ένας ώραϊος θεσμός πού καθιερώθηκε στά χρόνια αυτά ήταν «τό Ήμίωρο Περισυλλογής» της Παρασκευής, πού ξεκίνησε άπό τήν ομάδα συντάξεως τού περιοδικού «Άκτίνες», για νά έπεκταθεί και σέ εύρύτερη ομάδα εργατών τού Ιεραποστολικού έργου.

Πού έστρεφαν τόν νου και τήν καρδιά τους οί μετέχοντες στην πρωτότυπη αυτή πνευματική σκυταλοδρομία; Στις σχετικές οδηγίες πού δημοσιεύθηκαν στό περιοδικό «ΖΩΗ» διαβάζουμε: «Νά αναγνώσουμε κάτι άπό τήν Άγία Γραφή. Οί Ψαλμοί θά έλεγε κανείς ότι έχουν συντεθεί πρós τόν σκοπόν αυτόν ειδικώς. Άκολουθοούν τά ειδικά αίτήματα, τά όποια έκάστοτε μάς άπασχολούν... Εύχαριστία, όμολογία σφαλμάτων, πρόσωπα υπέρ τών όποιων θά παρακαλέσωμεν, πρόσωπα γνωστά, άγνωστα έγγύς και μακράν». Κύριο θέμα αίτημα στά ήμίωρα αυτά της Παρασκευής ήταν ή σωτηρία τού έλληνικού λαού και της ανθρωπότητας έν γέ-

νει άπό τήν φοβερή αυτή πολεμική περιπέτεια.

Η έφαρμογή αυτού τού ιδιότυπου πνευματικού προγράμματος άρχισε άπό τις 5.30 τόν πρωί στό κελλι π.χ. ένός κληρικού κάτω άπό τόν φως μιας λάμπας πετρελαίου, για νά συνεχισθεί στό σπίτι του άπό κάποιον εργαζόμενο πριν ξεκινήσει για τήν καθημερινή του εργασία, άπό μια άδελφή νοσοκόμο στό νοσοκομείο μετά τήν νυκτερινή της θάρδεια κ.ο.κ. μέχρι τά μεσάνυχτα της ίδιας ήμέρας άπό άλλα πρόσωπα, πού τά φλόγιζε ή ίδια πίστη και ή ίδια έλπίδα. Αυτές όλες οί πνευματικές εύκαιρίες και άλλες πολλές όπλιζαν τούς ανθρώπους με καρτερία και πίστη για τόν δύσκολο έργο τους, πού σύντομα άρχισε νά άποδίδει τούς καρπούς του.

★

Πέραν άπό τήν άμεση βοήθεια στόν χειμαζόμενο λαό πού έξυπηρετείτο με τά συσσίτια, τήν Ιατρική περίθαλψη, τήν οποιαδήποτε συμπαράσταση στις ποικίλες κακουχίες του και τούς κατατρεγμούς τών κατακτητών, πρόβαλε ή μεγάλη ανάγκη της πνευματικής καθοδηγήσεώς του, πού συνοψιζόταν κυρίως στην αναγνώριση ότι τά φοβερά δεινά πού υπέφερε ήταν προϊόντα της άποστασίας άπό τόν νόμο τού Ευαγγελίου και άφ' έτέρου ότι ή μόνη άσφαλής όδός για ένα κόσμο ειρήνης και προόδου ήταν ή έπιστροφή στόν Χριστό.

Στά δύο τελευταία χρόνια της κατοχής 1943-44 δόθηκαν τρεις σημαντικές εύκαιρίες ένός εύρύτερου άνοιγματος τού χριστιανικού έργου πρós τόν κοινό —κυρίως της πρωτεύουσας δεδομένου ότι ή επικοινωνία με τήν έπαρχία ήταν έξαιρετικά δυσχερής.

Τόν Πάσχα τού 1943 κυκλοφορεί μέσα σέ ποικίλα τεχνικά, οικονομικά έμπόδια και ύπό τήν αίρεση της λογοκρισίας τών άρχων κατοχής τόν πανηγυρικό τεύχος τού περιοδικού «Άκτίνες» με 112 σελίδες και γενικό θέμα: «Τόν

χριστιανικό πνεῦμα στὰ νεοελληνικά γράμματα». Ήταν γιὰ τὴν ἐποχὴ ἕνα ἐκδοτικό κατόρθωμα, πὺ θὰ ἔμεινε ἀναξιολογήτο, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε τὸ «ἥρωικό πεζικό», τὰ χριστιανικά φοιτητικά νειάτα, πὺ μὲ ἐνθουσιασμό καὶ μαχητικό πνεῦμα ἐπιδόθηκαν στὴν διάδοσή του.

Οἱ ἀνώτατες σχολές, οἱ δημόσιες ὑπηρεσίες, οἱ Τράπεζες εἶναι τὸ πεδίο δράσεως τῶν μονάδων αὐτῶν κρούσεως. Χρειάστηκαν νὰ γίνουν δύο ἀνατυπώσεις τοῦ τεύχους μὲ ἀποτέλεσμα τὸ τελικό τιρὰξ νὰ ἀνεθεῖ σὲ 24.000 φύλλα ἔναντι τῶν 7000 πὺ ἦταν ἡ τακτικὴ κυκλοφορία τοῦ Περιοδικοῦ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

Τὰ Χριστούγεννα τῆς ἴδιας χρονιάς τὸ 1943 ἡ ἡγεσία τοῦ χριστιανικοῦ ἔργου ἔκρινε σκόπιμο νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν λαὸ μὲσω ἑνὸς συντόμου μηνύματος, πὺ τὸ περιεχόμενό του ἦταν μία συνοπτικὴ ἔκθεση ὅσων ἐπρόκειτο νὰ περιληφθοῦν ἀναλυτικώτερα στὴ «Διακήρυξη» τρία χρόνια θραδύτερα. Τὸ μήνυμα αὐτὸ ἦταν ἕνα μικρὸ τετρασέλιδο κείμενο, πὺ τὸ βασικό του περιεχόμενο ἦταν αὐτό:

«Οἱ δύσκολοι καιροὶ πὺ διερχόμαστε μᾶς δίνουν τὴν εὐκαιρία νὰ κάνουμε ἕνα ξεκαθάρισμα μέσα μας, νὰ ἐλέγξουμε τὰ θεμέλια τῆς ζωῆς μας... Μιὰ μεγάλη μερὶς τοῦ λαοῦ μας ἐμπήκαμε στὸ ρεῦμα τῆς ἀποστασίας καὶ τῆς ἀπαρνήσεως κάθε πνευματικῆς ἀξίας πὺ ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιο τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς... Ἐνα μηδενικό ἄρχισε νὰ γίνεται τὸ ἰδανικό τῶν ἀνθρώπων... Τώρα ὅμως πὺ ἐδοκιμάσαμε εἰς τὰ πράγματα τὸ κατάντημα τῆς ἀντιχριστιανικῆς ἀποστασίας, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ὁμολογήσουμε τὴν ἀλήθεια μέσα μας καὶ νὰ διακηρύξουμε στὸ περιβάλλον μας πόσο ψεύτικη ἦταν ἡ ἄρνηση τῆς πίστεως... Πρέπει ὅλοι νὰ ἐπιστρέψουμε εἰς Ἐκείνον, πὺ εἶναι τῆς Ἀλήθειας ἡ Πηγὴ καὶ ἡ ἐνσάρκωση... Κάθε στροφή ἐνὸς ἀπὸ μᾶς πρὸς τὸν Χριστόν, εἶναι ἕνα βῆμα τοῦ Ἔθνους μας ὁλοκλήρου πρὸς τὴν εὐτυχία. Καὶ πρέπει νὰ δώσουμε ὅλοι μας

εἰς τὸν ἑαυτὸν μας καὶ τὸ Ἔθνος τὴν εὐτυχία αὐτὴν».

Δώδεκα ἡμέρες κράτησε ἡ προετοιμασία (ἀπὸ 17 ἕως 28 Νοεμβρίου 1943) τῶν συνεργειῶν πὺ ἐπιφορτίστηκαν μὲ τὴν διάδοσή τοῦ μηνύματος. Τὶς Κυριακὲς 5-12-19 Δεκεμβρίου 1943 σὲ μία ἑκατοντάδα περίπου ναῶν τῆς περιοχῆς τῆς πρωτεύουσας ἀκούστηκε ἀπὸ τὸν ἄμβωνα τὸ «Μήνυμα». Τὸ ἐκκλησίασμα τὸ ὑποδέχθηκε μὲ ἰδιαίτερη συγκίνηση, κάποτε καὶ μὲ διακοπὲς καὶ ἐκδηλώσεις συμμετοχῆς. Στὴν ἔξοδο τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες οἱ φοιτητὲς μείρασαν καὶ ἔντυπα τὸ «μήνυμα».

Στὸν μῆνα αὐτὸν πὺ διάρκεσε ἡ διάδοσή τοῦ μηνύματος ἔφθασε στὰ χέρια 90.000 προσώπων.

Τρίτη καὶ δυσκολώτερη εὐκαιρία γιὰ νὰ ἀκουσθεῖ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἦταν «τὶς ἡμέρες τῆς ὄργης» τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1944, ὅταν καὶ ἡ διάβαση ἑνὸς δρόμου τῆς Ἀθῆνας ἦταν μία πρόκληση πρὸς τὸν θάνατο. Στὶς φοβερὲς αὐτὲς ὥρες πολλοὶ χριστιανοί, ἰδίως νέοι, διακινδύνευσαν γιὰ νὰ τοιχοκολλήσουν δακτυλογραφημένο ἢ χειρόγραφο τὸ Χριστουγεννιάτικο Μήνυμα τῶν «Ἀκτινῶν».

Στὴν ἐπικίνδυνη αὐτὴ ἀποστολὴ ἡ «Χριστιανικὴ Φοιτητικὴ Ἐνωσις» εἶχε ἀπὸ τὸν Θεὸν τὸ τιμητικό προνόμιο νὰ προσφέρει στὸ ἔργο τῆς πνευματικῆς τροφοδοσίας τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ τὴ ζωὴ μιᾶς εὐγενικῆς νέας, τῆς φοιτήτριας Βασιλικῆς Ἀδριανοῦ, πὺ χτυπήθηκε ἀπὸ σφαῖρες, τὴν στιγμὴ, πὺ τοιχοκολλοῦσε τὸ μήνυμα.

✱

Παράλληλα ὅμως μὲ τὶς δραστηριότητες γιὰ τὴν κάλυψη τῶν ἀμέσων πνευματικῶν ἀναγκῶν συνετελεῖτο μιὰ ἄλλη συστηματικὴ ἐργασία μὲ εὐρύτερες προοπτικές. Πρόκειται διὰ τὴν «Σχολὴν Γενικῶν Σπουδῶν», πὺ ἀνοῖξε τὶς πόρτες τῆς στὸ παλαιὸ κτίριον τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» σὲ μιὰ αἴθουσα, πὺ οἱ παλαιότεροι τὴν θυμοῦνται μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα,

τὴν 1 Νοεμβρίου 1943. Ἦταν ἕνας ἐπὶ πλέον κρίκος στὴν ἀλυσίδα τῶν πνευματικῶν ἐπιτευγμάτων, πού ἀπέβλεπαν στὸν ἴδιο πάντα σκοπὸ, στὴν χριστιανικὴ ἀναγέννηση τοῦ τόπου.

Ἄν δὲ λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψη του τὴν ὑποθάμμιση τῶν σπουδῶν, τὸν συνωστισμό ἀκαταρτίστων φοιτητῶν καὶ τὴν δυσλειτουργία τοῦ Πανεπιστημίου λόγω τῶν κατοχικῶν συνθηκῶν, ἡ ἴδρυση τῆς Σχολῆς Γενικῶν Σπουδῶν ἦταν ἕνας ὠραῖος καρπὸς τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, πού κίνητρό της ἔχει τὴν γόνημη ἀνησυχία γιὰ τὴν πνευματικὴ τροφοδοσία τοῦ ἔθνους.

Ἡ Σχολὴ αὐτὴ ἦταν ἕνα ἰδιωτικὸ χριστιανικὸ Πανεπιστήμιο ἀνώτερης γενικῆς μορφώσεως καὶ κοσμοθεωριακοῦ καταρτισμοῦ μὲ ἀνοικτοὺς ὀρίζοντες. Ὁ κανονισμὸς τῆς Σχολῆς προέβλεπε τριετὴ κύκλο σπουδῶν καὶ διατηροῦσε παράρτημα διδασκαλίας ξένων γλωσσῶν, στενογραφίας καὶ γραφομηχανῆς.

Τὸ κύριο πρόγραμμα τῶν Σπουδῶν περιελάμβανε μαθήματα θεολογίας, φιλοσοφίας, νομικῆς, μαθηματικῶν καὶ ἱατρικῆς, λογοτεχνίας μὲ διδάσκοντες καθηγητὲς καὶ ὕφηγῆτες Πανεπιστημίου καὶ ἄλλων ἰσοτίμων σχολῶν, καθὼς καὶ ἄλλους ἰδιικούς ἐπιστήμονες. Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς Σχολῆς ἦταν ἡ ὀλοκληρωμένη μόρφωση, πού ἀπηχοῦσε στὸ μορφωτικὸ ἰδεῶδες τῶν πρώτων πανεπιστημίων σὲ ἀντίθεση πρὸς τὶς νεώτερες τάσεις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐξειδικεύσεως καὶ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἐπιστημονισμοῦ.

Παρόμοια κέντρα γιὰ ἐκπαίδευση πνευματικῶν ἐργατῶν ὑπῆρξαν καὶ οἱ φοιτητικὲς κατασκηνώσεις στὸν χῶρο τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τὰ καλοκαίρια τῆς κατοχῆς, ὅπου οἱ νέοι πού μετεῖχαν σὲ αὐτὲς ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἄλλες εὐεργετικὲς γιὰ τοὺς ταλαιπωρημένους ἀπὸ τὶς στερήσεις ὀργανισμοῦ τῶν, εἶχαν τὴν εὐκαιρία ἑνὸς σὲ θάθος ἀλλὰ καὶ πλάτος χριστιανικοῦ καταρτισμοῦ στὸν ὁποῖο συνέβαλε καὶ ὁ κύκλος συνεργατῶν τῶν «Ἀκτίνων».

Ἡ ἀπόδοσις αὐτῶν τῶν μηνυμάτων

καὶ τῆς συστηματικῆς ἐργασίας ἐκπαιδεύσεως στελεχῶν δὲν εἶναι ἀντικείμενο κάποιας στατιστικῆς ἀπαριθμήσεως. Ἡ ἀνάπτυξη ὅμως σὲ πλῆθος καὶ κυρίως τὸ ἐνθουσιαστικὸ στοιχεῖο καὶ ὁ νεανικὸς παλμὸς πού ἀποτέλεσαν τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ νεοελληνικοῦ χριστιανικοῦ κινήματος στὴν μετακατοχικὴ περίοδο, ἡ εὐεργετικὴ του ἐπίδραση σὲ πολλοὺς κοινωνικοὺς τομεῖς, ἡ ἀπόρριψη μιᾶς σφαλερῆς ἀντιλήψεως γιὰ τὴν ἀντίθεση μεταξὺ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ἐπιστήμης, ἡ πνευματικὴ τροφοδοσία καὶ ἐνίσχυση τοῦ ἔθνους στὴν ταραχώδη περίοδο 1946-49 εἶναι γεγονότα πού μαρτυροῦν μὲ ἔμμεσον ἀλλὰ εὐγλωττο τρόπο τὴν σημασία καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν ἀγώνων καὶ τῆς πνευματικῆς προπαρασκευῆς στὴν κατοχικὴ περίοδο.

★

Εἶναι προφανὲς ὅτι τὰ στοιχεῖα πού ἐξετέθησαν στὸ κείμενο αὐτὸ ὄχι μόνον δὲν ἐξαντλοῦν τὸ θέμα, ἀλλὰ παρέχουν ἀπλῶς μιὰ ἀμυδρὴ εἰκόνα τοῦ μόχθου πού καταβλήθηκε, ἀφ' ἑνὸς γιὰ νὰ ἀνακουφισθεῖ κατὰ τὸ δυνατόν ὁ λαὸς ἀπὸ τὰ δεινὰ του καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ ἀκριβὸς αὐτὸ τίμημα τοῦ πόνου καὶ τοῦ αἵματος νὰ ἀξιοποιηθεῖ πνευματικὰ μὲ τὴν ἐπιστροφή του στὸν Χριστό.

Ἡ νοσταλγία, λοιπόν, αὐτοῦ τοῦ πνευματικοῦ συναγερμού ὑπῆρξε τὸ κίνητρο νὰ γραφεῖ τὸ σύντομο αὐτὸ χρονικὸ σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἐπισήμανση καὶ τῶν σημερινῶν εὐθυνῶν μας. Οἱ «εἰρηνικοὶ καιροὶ» μᾶς ἐξασπατοῦν, μᾶς ἐφησυχάζουν, μᾶς ἀδρανοποιοῦν. Καὶ ὅμως ἡ τραγικότητα τῆς πνευματικῆς ἐξαθλιώσεως καὶ τῶν πελωρίων νέων προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀποτελοῦν προσκλητήριον γιὰ τὴν συγκρότηση νέας πανστρατιᾶς ἀγωνιστῶν τοῦ πνεύματος.

Θὰ ἀνταποκριθοῦμε ἄραγε στὸ νέο αὐτὸ ἀλλὰ ἐξ ἴσου ἐπιτακτικὸ προσκλητήριον;

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Ἡ Εὐρώπη δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀπλῶς μιὰ κοινότητα ἐμπόρων. Ἐχει ἐπινοηθεῖ καὶ πραγματοποιηθεῖ γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἀνθρώπου.

Georges Pompidou

Τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο ἢ Εὐρωκοινοβούλιο (Parlement Européen) εἶναι ἕνας θεσμὸς ποὺ δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἢ ὅσον ἔπρεπε γνωστὸς στὴν Ἑλλάδα. Χωρὶς νὰ εἶναι Κοινοβούλιο ἢ Βουλὴ ὑπὸ τὴν γνωστὴ ἔννοια, παρὰ ταῦτα δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ συνέλευση ἢ ἕνα διεθνὲς ὄργανο μὲ ἠθικὴ ἢ πολιτικὴ μονάχα σημασία, ἀλλὰ ἕνας ὀργανισμὸς στὰ πλαίσια τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων ἢ τῆς ΕΟΚ(1), ὅπως ἐπεκράτησε νὰ λέγεται, τοῦ ὁποίου τὰ μέλη ἐκλέγονται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῶν 12 χωρῶν-μελῶν τῆς Κοινότητος. Δὲν διορίζονται ἀπὸ τὰ Κοινοβούλια τῶν χωρῶν, οὕτε ἀπὸ ὁποιαδήποτε Ἀρχὴ ἢ Ὄργανο ποὺ δὲν ἔχει αἶρετὸ χαρακτηριστὴρα. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο διαφέρει αἰσθητὰ ἀπὸ τὴν Κοινοβουλευτικὴ Συνέλευση (Assemblée Parlementaire) τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, ποὺ τὰ μέλη τῆς εἶναι βουλευτὲς τῶν 23 χωρῶν-μελῶν τοῦ Συμβουλίου, ποὺ ὑποδεικνύονται ἀπὸ τὶς κυβερνήσεις τῶν χωρῶν αὐτῶν.

Βέβαια, τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο δὲν εἶναι ὑπὸ τὴν στενὴ ἔννοια Βουλὴ, ποὺ νὰ νομοθετεῖ κυριαρχικὰ καὶ ν' ἀσκει ἀρμοδιότητες σὰν αὐτὲς τῶν ἐθνικῶν Κοινοβουλίων. Οἱ ἀρμοδιότητές του, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, εἶναι οὐσιαστικὲς γιὰ τὴ λειτουργία τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων. Καὶ μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου οἱ ἀρμοδιότητες αὐτὲς συνεχῶς διεκρύνονται, προβλέπεται δὲ ὅτι θὰ διεκρυνθοῦν ἀκόμη πλεονεκτήματα μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴ ἑνοποίηση τοῦ 1992.

Ἀφορμὴ γιὰ τὸ ἄρθρο μας αὐτὸ εἶ-

δωσε μιὰ πρόσκληση γιὰ πέντε μέρες στὴν ἔδρα τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου στὸ Στρασβούργο, κατὰ τὴν περίοδο τῆς μηνιαίας συνόδου του, τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1989. Ἐκεῖ παρακολογήσαμε ἀπὸ κοντὰ τὴ λειτουργία τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου καὶ συγκεντρώσαμε τὸ ἀπαραίτητο ὕλικό, παράλληλα μὲ τὰ ζωντανὰ βιώματα, ποὺ εἶναι πάντα πολυτιμὰ. Ἐπιπλέον, ἡ Ὑπηρεσία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου στὴν Ἀθήνα(2) μᾶς ἐφοδίασε μὲ πλουσιότατο ὕλικό, ἐνῶ, παράλληλα, τοὺς τελευταίους μῆνες συγκεντρώσαμε καὶ ἀπὸ ἄλλες πηγὲς ἀφθονο ὕλικό γύρω ἀπὸ τὴν ἰδρυση καὶ τὴν ἐξέλιξη τοῦ θεσμοῦ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων καί, γενικότερα, ἀπὸ τὴν κίνηση γύρω ἀπὸ τὴν Πανευρωπαϊκὴ καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴ ἑνοποίηση, ἀπὸ ἄρθρα, σχόλια καὶ εἰδησεογραφία σὲ ἐφημερίδες, περιοδικὰ καὶ ἄλλα ἔντυπα.

Χωρὶς νὰ ἐξαντλοῦμε τὸ μέγα αὐτὸ θέμα, πιστεύουμε ὅτι θὰ δώσουμε μιὰ συνοπτικὴ, ἀλλὰ πλήρη εἰκόνα τοῦ θεσμοῦ καὶ τῶν παραμέτρων του.

★

Μιὰ σύντομη ἐξιστὸρηση τῆς ἰδρύσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, ὅπως ἤδη ἀποκαλεῖται ἡ ΕΟΚ, θὰ φωτίσει τὸ ὅλο θέμα μας.

Δὲν θὰ μᾶς ἀπασχολήσει τὸ θέμα τῶν πρωτοπῶρων τῆς ἑνωμένης Εὐρώπης ἢ τῆς Πανευρώπης, γιὰτὶ θὰ μᾶς πηγαινε πολὺ μακριὰ. Θάπρεπε μόνο ν' ἀναφέρουμε ὅτι, προπολεμικὰ, συνέλα-

θαν την ιδέα της Ένωμένης Εύρώπης ο Γάλλος Ζώρζ Μπριάν, ο Γερμανός Στρέζεμαν, ο Βέλγος Σπάακ, ο Ρουμάνος Dragan κ.ά., χωρίς όμως οι δραματισμοί τους να υλοποιηθούν σε κάτι συγκεκριμένο. Μεταπολεμικά, πρωτεργάτες των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, όπως διεμορφώθηκαν σήμερα, είναι ο Γάλλος Ζάν Μοινέ, ο Γάλλος επίσης Ρομπέρ Σουμάν, ο Γερμανός Άντενάουερ, οι Ιταλοί Ντε Γκιάσπερι και Σπινέλι, και άλλοι.

Η πρώτη Ευρωπαϊκή Ένωση συστάθηκε στο Παρίσι το 1951, με την υπογραφή της ιδρυτικής συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυθα (ΕΚΑΧ), ύστερα από πρόταση του τότε Γάλλου ύπουργου Έξωτερικών Ρομπέρ Σουμάν. Στις 25 Μαρτίου 1957 υπεγράφησαν στη Ρώμη οι συνθήκες για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ - CEE, Communauté Européenne Économique) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ένεργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ). Οι τρεις αυτές Κοινότητες (ΕΟΚ, ΕΚΑΧ και ΕΥΡΑΤΟΜ) άπετέλεσαν τον πυρήνα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που είναι γνωστή ως ΕΟΚ ή ως Κοινή Άγορά (Marché Commun). Τις τρεις αυτές συνθήκες υπέγραψαν ως ιδρυτικά μέλη οι έξης έξη χώρες: Γαλλία, Όμοσπονδιακή Γερμανία, Ιταλία, Βέλγιο, Όλλανδία και Λουξεμβούργο.

Τόν Μάρτιο του 1958 συνέρχεται στο Στρασβούργο, για πρώτη φορά, τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τά μέλη του οποίου δέν ήταν άκόμη αίρετά, αλλά όρίζονταν άπό τά Κοινοβούλια τών χωρών-μελών τής ΕΟΚ. Τό Ευρωκοινοβούλιο αυτό δέν λεγόταν έπίσημως Κιονοβούλιο, αλλά Ευρωπαϊκή Συνέλευση (Assemblée Européenne). Πρώτος πρόεδρος έξελέγη ό Ρομπέρ Σουμάν. Μόλις τό 1962 ή Ευρωπαϊκή Συνέλευση υιοθετήθηκε έπίσημα ως Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Parlement Européen).

Γιά ν' άναφερθούμε και στην Έλλάδα, στις 9 'Ιουλίου 1961 ύπογράφεται

συμφωνία συνδέσεως τής χώρας μας με την ΕΟΚ. Άπό 1ης 'Ιανουαρίου 1981, τέλος, ή Έλλάς, που ήταν συνδεδεμένη με την ΕΟΚ άπό τό 1961, έντάσσεται στην Κοινότητα ως πλήρες μέλος.

Έν τω μεταξύ, άπό 1ης 'Ιανουαρίου 1973 ή Κοινότητα τών έξη διευρύνθηκε με την ένταξη τής Δανίας, του Ένωμένου Βασιλείου και τής 'Ιρλανδίας. Τέλος, άπό 1ης 'Ιανουαρίου 1986 ή 'Ισπανία και ή Πορτογαλία έντάσσονται στην ΕΟΚ, ώστε ή Κοινότητα ν' άπαρτίζεται σήμερα άπό 12 χώρες-μέλη.

Στή Διάσκεψη Κορυφής, στο Παρίσι, στις 10 Δεκεμβρίου 1974, άποφασίζεται ή άμειση και καθολική έκλογή τών μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου άπό τούς λαούς τών χωρών-μελών.

Τόν Φεβρουάριο του 1986 ύπογράφεται ή λεγόμενη «Ένιαία Ευρωπαϊκή Πράξη», που προβλέπει την έγκαθίδρυση, πριν άπό την 31η Δεκεμβρίου 1992, ένιαίας έσωτερικής άγοράς και μεγαλύτερης κοινωνικής και πολιτικής σύγκλισης μεταξύ τών χωρών-μελών τής Κοινότητας.

★

Προτού άσχοληθούμε έκτενέστερα με τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τή σύνθεση και τή λειτουργία του, θ' άναφερθούμε στα διάφορα θεσμικά όργανα τών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, στα όποια περιλαμβάνεται και τό Ευρωκοινοβούλιο.

Τά θεσμικά όργανα τών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων είναι τά άκόλουθα:

1) Η Ευρωπαϊκή Έπιτροπή (Commission), με έδρα τις Βρυξέλλες, είναι τό έκτελεστικό όργανο τής Κοινότητας. Άποτελείται άπό 17 έπιτρόπους, που ύποδεικνύουν οι κυβερνήσεις τών χωρών-μελών (οί μεγαλύτερες χώρες ύποδεικνύουν δύο έπιτρόπους). Οι 17 έπίτροποι έκλέγονται για μία τετραετία, άποτελούν δέ ένα συλλογικό ύπερεθνικό όργανο. Οι έπίτροποι, μόλις άναλάβουν, δέν έκπροσωπούν τις χώρες τους, αλλά την Κοινότητα. Καθένας άπ' αυτούς άναλαμβάνει

νει και ένα τομέα δραστηριότητας της ΕΟΚ.

2) Τὸ Συμβούλιο τῶν Ὑπουργῶν. Σ' αὐτὸ μετέχουν οἱ ὑπουργοὶ τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς Κοινότητας, οἱ ἐκάστοτε ἀρμόδιοι γιὰ τὰ ἐξεταζόμενα θέματα (ὑπουργοὶ Ἐξωτερικῶν, Γεωργίας, Οἰκονομικῶν, Μεταφορῶν κ.ο.κ.). Ἐδρα τοῦ Συμβουλίου τῶν Ὑπουργῶν εἶναι βασικὰ οἱ Βρυξέλλες, σπανιότερα δὲ τὸ Λουξεμβούργο. Οὐσιαστικὰ τὸ Συμβούλιο τῶν Ὑπουργῶν ἀποφασίζει γιὰ τὰ μείζονος σπουδαιότητος θέματα, ἐκφράζοντας τὶς ἀπόψεις τῶν χωρῶν-μελῶν, πού διοχετεύονται γιὰ ἐκτέλεση στὴν Ἐπιτροπή. Ἡ τάση εἶναι ἡ συρρίκνωση τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Συμβουλίου, πρὸς ὄφελος τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐχομε ὅμως νὰ διανύσουμε πολὺ δρόμο ἀκόμη ὡς τὴν μεταβίβαση τῆς ἀποφασιστικῆς ἀρμοδιότητος στὴν Ἐπιτροπή καὶ τὸ Εὐρωκοινοβούλιο.

3) Τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο. Ἐχει ἔδρα τὸ Στρασβούργο, ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς εὐρωβουλευτῆς, πού ἐκλέγονται μὲ ἀμεση καὶ καθολικὴ ψηφοφορία ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῶν χωρῶν-μελῶν, σὲ ἀριθμὸ ἀνάλογο μὲ τὸν πληθυσμὸ τους. Μὰ γιὰ τὸ Εὐρωκοινοβούλιο θὰ ἀσχοληθοῦμε ἐκτενέστερα στὴ συνέχεια.

4) Τὸ Εὐρωπαϊκὸ Συμβούλιο. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς ἢ τοὺς πρωθυπουργοὺς τῶν χωρῶν-μελῶν, δὲν ἔχει ὀρισμένη ἔδρα, συνέρχεται δὲ δύο ἢ τρεῖς φορές τὸ χρόνο σὲ πόλιν τῆς χώρας, ἢ ὅποια προεδρεύει τῆς ΕΟΚ. Σνηθίζεται νὰ λέγεται ἡ Συνάντηση αὐτὴ Σύνοδος Κορυφῆς. Ἡ ΕΟΚ προεδρεύεται ἀνά ἕξην μῆνες διαδοχικὰ ἀπὸ ὅλες τὶς χώρες-μέλη. Στὴ Σύνοδο Κορυφῆς ἐξετάζονται τὰ σοβαρότερα προβλήματα τῆς Κοινότητας καὶ χαράσσονται οἱ κατευθυντήριες γραμμὲς τῆς πολιτικῆς τῆς.

5) Τὸ Εὐρωπαϊκὸ Δικαστήριον. Ἐχει ἔδρα τὸ Λουξεμβούργο καὶ ἐπιλαμβάνεται τῶν διαφο-

ρῶν μεταξὺ τῶν χωρῶν σὲ θέματα ἐφαρμογῆς τῆς κοινοτικῆς νομοθεσίας. Μέλη του εἶναι διακεκριμένοι νομομαθεῖς ἀπὸ ὅλες τὶς χώρες-μέλη τῆς ΕΟΚ.

6) Ἡ Οἰκονομικὴ καὶ Κοινωνικὴ Ἐπιτροπὴ. Ἐχει συμβουλευτικὰ καθήκοντα σὲ θέματα οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ. Συμμετέχουν ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων κλάδων τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς κάθε κράτους-μέλους.

7) Τὸ Ἐλεγκτικὸ Συνέδριον. Ἐλέγχει τὰ οἰκονομικὰ τῆς Κοινότητας, δηλαδὴ τὴν κανονικότητα τῆς διαχειρίσεως τῶν πιστώσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς.

8) Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τράπεζα Ἐπενδύσεων. Ἐχει ἔδρα τὸ Λουξεμβούργο καὶ ἀσχολεῖται μὲ θέματα ἐπενδύσεων.

★

Τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο ἢ Εὐρωκοινοβούλιο, πού θὰ μᾶς ἀπασχολήσει κυρίως στὸ ἄρθρο αὐτό, ἐκλέγεται ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῶν χωρῶν-μελῶν, κατὰ χώρες, μὲ καθολικὴ καὶ ἀμεση ψηφοφορία. Οἱ ἐκλογές γίνονται κάθε πέντε χρόνια καὶ διενεργοῦνται τὶς ἴδιες ἡμερομηνίες σ' ὅλες τὶς χώρες-μέλη. Ἐτσι, φέτος, οἱ ἐκλογές ἔγιναν μεταξὺ 15-18 Ἰουνίου. Σὲ ἄλλες χώρες ἔγιναν μόνον εὐρωεκλογές, σὲ ἄλλες, ὅπως καὶ στὴν Ἑλλάδα, ἔγιναν μαζὶ μὲ τὶς βουλευτικὰς ἐκλογές.

Κάθε χώρα-μέλος ἐκλέγει Εὐρωβουλευτῆς ἀνάλογα μὲ τὸν πληθυσμὸ τῆς, ὡς ἐξῆς: Γαλλία, Δυτικὴ Γερμανία, Ἡνωμένο Βασίλειον καὶ Ἰταλία ἀπὸ 81, Ἰσπανία 60, Ὀλλανδία 25, Βέλγιο, Ἑλλάς καὶ Πορτογαλία ἀπὸ 24, Δανία, 16, Ἰρλανδία 15 καὶ Λουξεμβούργο 6. Σήμερα οἱ εὐρωβουλευτῆς εἶναι 518, ἐκπροσωποῦν δὲ περίπου 320 ἑκατομμύρια πολῖτες τῶν δώδεκα χωρῶν-μελῶν.

Οἱ πρῶτες ἐκλογές μὲ καθολικὴ ψηφοφορία ἔγιναν τὸ 1979, οἱ δευτέρες τὸ 1984 καὶ οἱ τρίτες τὸν Ἰούνιο τοῦ 1989.

Χαρακτηριστικό τῶν εὐρωεκλογῶν εἶναι ἡ μεγάλη ἀποχή, ἐνδεικτικό τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ λαοὶ δὲν εἶναι ἐπαρκῶς ἐνημερωμένοι γιὰ τὸν θεσμό τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου καὶ τὴ σημασία του. Σὲ μερικές χώρες, ὅπως στὴ Βρετανία, ἡ συμμετοχὴ ἦταν φέτος ἀπογοητευτικὴ (μόλις 36%), σὲ ἄλλες χώρες ἦταν ἱκανοποιητικὴ (Βέλγιο 93%, Λουξεμβούργο 87%, Ἰταλία 81,5%). Σὲ ἄλλες μέτρια, ὅπως στὴν Ἑλλάδα (77,7). Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθεῖ ὅτι, ἂν δὲν συνέπιπταν οἱ εὐρωεκλογές μετὶς ἐθνικές ἐκλογές, τὸ ποσοστὸ συμμετοχῆς καὶ στὴ χώρα μας θὰ ἦταν μικρότερο.

Τὸ σύνολο τῶν εὐρωβουλευτῶν χωρίζεται σὲ Πολιτικές Ὅμάδες, ἀνάλογα μετὶς πολιτικές καὶ ἰδεολογικές πεποιθήσεις τῶν μελῶν. Ἡ πολυπληθέστερη Ὅμάδα εἶναι ἡ σοσιαλιστικὴ, ἀκολουθοῦν δὲ οἱ χριστιανοδημοκράτες, οἱ Εὐρωπαϊοὶ δημοκράτες, οἱ φιλελεύθεροι, οἱ κομμουνιστές καὶ συνεργαζόμενοι, οἱ οἰκολόγοι-πράσινοι, ἡ εὐρωδεξιὰ καὶ οἱ ἀνεξάρτητοι. Οἱ εὐρωβουλευτὲς κάθε χώρας δὲν ἀποτελοῦν ἴδια ὁμάδα, ἀλλὰ τμήμα τῆς Πολιτικῆς Ὅμάδος τους, παίρνουν δὲ θέσεις στὸ ἀμφιθέατρο τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου ἀνάλογα μετὶς τὴν Πολιτικὴ Ὅμάδα στὴν ὁποία ἀνήκουν.

Ἄλλος θεσμὸς τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου εἶναι οἱ διάφορες Κοινοβουλευτικὲς Ἐπιτροπές, ὅπως στὰ Ἐθνικὰ Κοινοβούλια. Τὸ Εὐρωκοινοβούλιο ἔχει σήμερα 18 μόνιμες Ἐπιτροπές, ἡ καθεμιά ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀσχολεῖται μετὶς συγκεκριμένο τομέα κοινοτικῆς δραστηριότητας (Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ, Ἐπιτροπὲς Γεωργίας, Προϋπολογισμοῦ, Οἰκονομικῶν, Μεταφορῶν κ.ἄ.). Στὶς Ἐπιτροπές ἐκπροσωποῦνται ὅλες οἱ Πολιτικὲς Ὅμάδες τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου, ἀνάλογα μετὶς τὴ δύναμή τους καὶ ὄχι ἀνάλογα μετὶς τοὺς εὐρωβουλευτὲς ἀνὰ χώρα. Οἱ Ἐπιτροπές, ἐκτὸς τοῦ ὅτι προπαρασκευάζουν τὶς ἐργασίες τῆς Ὀλομέλειας, ἐγγυῶνται καὶ τὴ συνέχεια τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου στὸ χρονικὸ διάστημα μεταξύ τῶν Συνόδων⁽³⁾.

Σύνοδοι τῆς Ὀλομέλειας γίνονται κάθε μῆνα (ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Αὐγούστο) καὶ διαρκοῦν πέντε μέρες.

Ἐδρα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου εἶναι τὸ Στρασβούργο, στὸ Μέγαρο τῆς Εὐρώπης (Palais de l'Europe), ποῦ εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης καὶ ποῦ φιλοξενεῖ τὸ Εὐρωκοινοβούλιο. Οἱ Πολιτικὲς Ὅμάδες τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου συνεδριάζουν στὸ Στρασβούργο, οἱ Κοινοβουλευτικὲς Ὅμάδες ὅμως συνεδριάζουν στὶς Βρυξέλλες. Ἡ Γραμματεία τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου ἐδρεύει στὸ Λουξεμβούργο, ὅπως καὶ ἄλλα θεσμικὰ ὄργανα τῆς Κοινότητος (Εὐρωπαϊκὸ Δικαστήριον, Εὐρωπαϊκὴ Τράπεζα κλπ.).

Οἱ ἐργασίες τῆς Ὀλομέλειας ἐπικεντρώνονται, κυρίως, στὴν ἐξέταση τῶν ἐκθέσεων τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν, προτάσεων, δηλώσεων καὶ ἀνακοινώσεων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Συμβουλίου, στὶς ἐρωτήσεις, καθὼς καὶ στὶς συζητήσεις τῶν ἐπειγόντων καὶ ἐπικαίρων θεμάτων. Στὶς συζητήσεις τῆς Ὀλομέλειας οἱ βουλευτὲς παρεμβαίνουν ὡς εἰσηγητὲς ἐπιτροπῆς ἢ ὡς ἐκπρόσωποι τῶν Πολιτικῶν Ὅμάδων. Ἐπίσης, ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ὑποβάλλουν ἐρωτήσεις, γραπτές ἢ προφορικές, στὸ Συμβούλιο, στὴν Ἐπιτροπὴ ἢ στοὺς ἀρμόδιους Ὑπουργοὺς Ἐξωτερικῶν.

Οἱ ἐργασίες τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου διευθύνονται ἀπὸ τὸν Πρόεδρο, ὁ ὁποῖος, μαζί μετὶς τοὺς 14 ἀντιπροέδρους, συγκροτοῦν τὸ Προεδρεῖο, ποῦ ἀποφασίζει γιὰ τὶς δραστηριότητες τοῦ Κοινοβουλίου. Μετὶς συμβουλευτικὴ ψήφο συμμετέχουν στὸ Προεδρεῖο πέντε κοσμήτορες, ἐπιφορτισμένοι μετὶς διοικητικῶν ὑποθέσεων ποῦ ἀφοροῦν ἄμεσα τοὺς βουλευτὲς. Στὶς συνεδριάσεις τοῦ Προεδρείου μετέχουν, συνήθως, καὶ οἱ πρόεδροι τῶν Πολιτικῶν Ὅμάδων. Πρόκειται γιὰ τὸ «διευρυμένο Προεδρεῖο», κύριο καθήκον τοῦ ὁποῖου εἶναι ἡ κατάρτιση, πρὶν ἀπὸ κάθε σύνοδο, τοῦ σχεδίου τῆς ἡμερησίας διατάξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Ὀλομέλειας. Ἡ θητεία τοῦ Προέδρου, τῶν ἀντιπροέδρων καὶ

των κοσμητόρων διαρκεί δυόμισι χρόνια.

Μεταξύ των αντιπροέδρων του Εύρωκοινοβουλίου εξέλέγησαν κατά τη σημερινή θητεία και δύο Έλληνες εύρωβουλευτές, όπως και κατά την προηγούμενη περίοδο.

Κύρια καθήκοντα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι: 1) Νά συμμετέχει με τις γνωμοδοτήσεις του στο νομοθετικό έργο της Κοινότητας. Η Έπιτροπή προτείνει και το Συμβούλιο των Υπουργών αποφασίζει, αφού συμβουλευθεί το Εύρωκοινοβούλιο. Με την τροποποίηση της Συνθήκης της Ρώμης, το 1987, διευρύνθηκε ο ρόλος και η έπιρροή του Εύρωκοινοβουλίου στον νομοθετικό τομέα, θά διευρυνθεί δέ ακόμη περισσότερο με την Ευρωπαϊκή ένοποίηση του 1992. 2) Νά έγκρίνει τον προϋπολογισμό της Κοινότητας, τον οποίο προηγουμένως έχει καταρτίσει από κοινού με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. 3) Νά άσκει κοινοβουλευτικό έλεγχο πάνω στη δραστηριότητα των διαφόρων θεσμικών όργανων της Κοινότητας για θέματα που, άν και δέν έχουν άμεση σχέση με την κοινοτική δραστηριότητα, δέν είναι χωρίς συνέπειες για την Ευρώπη και τους Ευρωπαίους, όπως, για παράδειγμα, η προσπάθεια των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των βασικών ελευθεριών, η ποινή του θανάτου, η τρομοκρατία, οι διεθνείς διενέξεις που άπειλούν την ειρήνη, το θέμα του περιβάλλοντος, το Μεσανατολικό, το πολωνικό, το κυπριακό, ο διάλογος Βορρά-Νόου, κλπ.

Ένα ακόμη θέμα θά εξετάσουμε προτού πούμε τις έντυπώσεις μας από τη λειτουργία του Εύρωκοινοβουλίου: Έχει ήδη αναφερθεί ότι η έδρα της Κοινότητας δέν είναι ένιαία. Βέβαια βασικά είναι οι Βρυξέλλες, αλλά σοβαρότατα θεσμικά όργανα έδρεύουν στο Στρασβούργο ή στο Λουξεμβούργο. Ο τριχασμός αυτός άπετέλεσε αντικείμενο πολλών συζητήσεων, γιατί δυσχεραίνει το έργο της ΕΟΚ και δημιουργεί προβλήματα μετακινήσεων των εύρωβουλευτών, των Έπιτρόπων και των

άλλων αξιωματούχων. Η δημιουργία των τριών κέντρων δραστηριότητας συνδέεται με ιστορικούς λόγους, αλλά και με θέματα έθνικων φιλοδοξιών και γοήτρου, κυρίως μεταξύ Βελγίου και Γαλλίας(4).

★

Για να γνωρίσει κανένας τον τρόπο λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου πρέπει να ζήσει, έστω και για λίγες μέρες, την άτμόσφαιρα του Palais de l'Europe, του Μεγάρου της Ευρώπης, που φιλοξενεί το Εύρωκοινοβούλιο.

Ένα τεράστιο κτίριο, μέσα σε μια κατάφυτη περιοχή, στις όχθες ενός άπό τα κανάλια που διασχίζουν το Στρασβούργο, άποτελεί την έδρα του Εύρωκοινοβουλίου. Στο κτίριο δεσπόζει το μεγάλο άμφιθέατρο, όπου συνεδριάζει η Όλομέλεια. Γύρω-γύρω είναι οι διάφορες υπηρεσίες του Εύρωκοινοβουλίου: Τα γραφεία των χωρών-μελών, το Γραφείο Τύπου, οι αίθουσες δημοσιογράφων, οι καφετερίες, τα έστιατόρια κι άλλοι βοηθητικοί χώροι. Σε άλλες αίθουσες συνεδριάζουν οι Πολιτικές Έπιτροπές, υπάρχουν τα γραφεία του Πρόέδρου και των λοιπών μελών του Προεδρείου, γραφεία για τους Έπιτρόπους όταν θρίσκονται στο Εύρωκοινοβούλιο, καθώς και για τους υπουργούς των χωρών-μελών, που παρακολουθούν, όταν χρειάζεται, τις συνεδριάσεις Όλομέλειας και των Πολιτικών Έπιτροπών.

Σε χωριστό, συνεχόμενο πολυώροφο κτίριο, υπάρχουν άτομικά γραφεία για όλους τους Εύρωβουλευτές, 518 έν δλω, με όλους τους βοηθητικούς χώρους.

Όταν συνεδριάζει η Όλομέλεια, το άμφιθέατρο και οι γύρω διάδρομοι θρίθουν άπό κίνηση και ζωντάνια. Η Όλομέλεια συνεδριάζει πρωί και άπόγευμα, κάποτε ως άργά το θράδυ, οι Πολιτικές Έπιτροπές συνεδριάζουν όποιαδήποτε ώρα χρειασθεί, σε ειδικές αίθουσες έφοδιασμένες με όλα τα σύγχρονα τεχνικά μέσα. Έπίσημες γλωσ-

σες του Εύρωκοινοβουλίου, καθώς και γενικά της Κοινότητας, είναι έννια, όπως δηλαδή μιλιούνται στις 12 χώρες-μέλη της. Οί εύρωβουλιεστές, καθώς και όλοι όσοι παρακολουθούν τις συνεδριάσεις, είναι έφοδιασμένοι με τὰ γνωστά άτομικά άκουστικά, από τὰ όποια μπορούν να παρακολουθούν τὰ λεγόμενα σε μιὰ από τις έννια έπίσημες γλώσσες. Άξίζει να σημειωθεί ότι όλοι οί εύρωβουλευτές μπορούν να μιλούν στη γλώσσα τους, οί ειδικοί δέ διερμηνείς μεταφράζουν ταυτοχρόνως και στις έννια γλώσσες. Έπίσης, όλα τὰ έγγραφα του Εύρωκοινοβουλίου (ήμερήσιες διατάξεις, εκθέσεις Έπιτροπών, Πρακτικά συνεδριάσεων, ανακοινώσεις κ.ά.) εκδίδονται και στις έννια γλώσσες.

Άξίζει να σημειωθεί ότι για τους δημοσιογράφους, έφημερίδων και μαζικών μέσων ένημερώσεως, διατίθενται όλα τὰ μέσα για τήν άνετη άσκηση του λειτουργήματός τους. Στη μεγάλη αίθουσα τύπου διατίθεται πλούσιο έντυπο ή πολυγραφημένο ύλικό σε έννια γλώσσες, υπάρχουν όλα τὰ ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας, τηλέφωνα, τηλετυπα, τελεφάξ, κλειστά κυκλώματα τηλεοράσεως κ.ά. "Όλοι οί δημοσιογράφοι, είτε είναι διαπιστευμένοι στο Εύρωκοινοβούλιο, είτε σε ειδική άποστολή είτε προσκεκλημένοι, έφοδιάζονται με ειδικές ταυτότητες, που τους δίνουν έλεύθερη κυκλοφορία σ' όλους τους χώρους του Εύρωκοινοβουλίου. Στο άμφιθέατρο υπάρχουν ειδικά θεωρεία για τους δημοσιογράφους, καθώς και για τους άνώτατους λειτουργούς, τους διπλωμάτες και άλλους έπισήμους, καθώς και λαϊκά θεωρεία για όσους παρακολουθούν τις συνεδριάσεις με ειδική πρόσκληση.

Η παρακολούθηση τών συνεδριάσεων της Όλομέλειας παρουσιάζει ιδιαίτερο ένδιαφέρον. Οί όμιλητές μπορούν ν' αναπτύξουν τις άπόψεις τους για ένα θέμα, ζητώντας τόν λόγο από τόν Πρόεδρο. Δέν μπορούν όμως να άπεραντολογούν ούτε να κάνουν διακοπές ή διαλογικές συζητήσεις. Ό χρόνος τών

άγορεύσεων είναι περιορισμένος. Οί συνήθειες άγορεύσεις κρατούν μονάχα τέσσερα λεπτά. Περισσότερος χρόνος, πάντως περιορισμένος, διατίθεται για τις εισηγήσεις τών Προέδρων τών Πολιτικών Όμάδων ή τών κοινοβουλευτικών έπιτροπών, τους ύπουργούς τών χωρών-μελών, όταν συζητούνται έρωτήσεις της άρμοδιότητάς τους, τους έπιτρόπους και σε άλλες έξαιρετικές περιπτώσεις. Η ψηφοφορία είτε γίνεται δι' ανατάσεως τών χειρών είτε με ηλεκτρονικά μέσα, άν ζητηθεί. Οί Εύρωβουλευτές πατούν ένα κουμπι που θρίσκειται στις θέσεις τους, με τήν ένδειξη «Ναι», «Όχι», «Παρών». Μέσα σε έλάχιστα δευτερόλεπτα οί φωτεινοί ηλεκτρονικοί πίνακες δίνουν τó άποτέλεσμα της ψηφοφορίας.

Κατά τή σύνοδο της Όλομέλειας τόν Άπρίλιο 1989 (10-14 του μηνός), που παρακολούθησαμε, συζητήθηκαν πολλά ένδιαφέροντα θέματα, αλλά και θέματα ρουτίνας. Τό πιο ένδιαφέρον ήταν ή όμιλία του Προέδρου της ΕΟΚ για τó έξάμηνο του 1989, του Ίσπανού πρωθυπουργού Felipe Gonzalez, ό όποιος, σε πανηγυρική συνεδρίαση, έκανε τόν καθιερωμένο άπολογισμό της Προεδρίας του και διέγραψε τις προοπτικές του και διέγραψε τις προοπτικές της κοινοτικής δραστηριότητας. Μίλησε, φυσικά, στη γλώσσα του, με ταυτόχρονη μετάφραση στις έννια γλώσσες, ή δέ όμιλία του διήρκεσε 45 λεπτά. Ήταν μιὰ όμιλία άληθινά Εύρωπαίου δημοσίου άνδρός, ούτε Ίσπανού, ούτε σοσιαλιστή, αλλά με άνώτερο εύρωπαϊκό πνεύμα.

Τήν ίδια περίοδο συζητήθηκε, για πολλοστή φορά, τó θέμα τών άγροτικών τιμών, που ένδιέφερε ιδιαίτερα τήν Ελλάδα. Η κοινοβουλευτική έπιτροπή Γεωργίας, Άλιείας και Τροφίμων, με τήν εισηγήσή της, άπεφάσισε να τροποποιήσει σε σημαντικό βαθμό τις προτάσεις της Εύρωπαϊκής Έπιτροπής, σχετικά με τόν καθορισμό της τιμής όρισμένων γεωργικών προϊόντων και τὰ συναφή μέτρα που προτείνονται για τήν περίοδο έμπορίας 1989-90. Οί θα-

σικές θέσεις της Έπιτροπής Γεωργίας είναι πιό ευνοϊκές γιά όρισμένα προϊόντα του μεσογειακού νότου, και φυσικά και της χώρας μας.

Συζητήθηκαν επίσης έννιά εκθέσεις σχετικές με τις διάφορες πτυχές της φορολογικής έναρμονίσεως μεταξύ των κρατών-μελών της Κοινότητας, τόσο γιά τόν ΦΠΑ όσο και γιά τούς ειδικούς φόρους καταναλώσεως γιά τά οινοπνευματώδη, τούς οίνους, τά καπνά κ.ά.

Συζητήθηκε επίσης σχέδιο γιά τήν νομισματική όλοκλήρωση, τό θέμα της τηλεοράσεως ύψηλης εύκρινείας, έγινε ελεύθερη πληροφόρηση γιά τήν προστασία του περιβάλλοντος, γιά τά όρια στις έκπομπές καυσαερίων, ακόμη τό θέμα της ελεύθερης διακινήσεως των ποδοσφαιριστών (μεταγραφής ξένων ποδοσφαιριστών), πού ένδιέφερε ιδιαίτερα τούς "Έλληνες φιλάθλους"⁽⁵⁾.

★

Θάτανε έλλιπής ή διαπραγμάτευση του θέματος γιά τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο άν δέν άναφερθούμε στην «Ένιαία Ευρωπαϊκή Πράξη», πού ύπεγράφη από τούς εταίρους της ΕΟΚ τό 1986 και έπεκυρώθη τό 1987. Με τήν Πράξη αυτή τροποποιούνται οι ίδρυτικές συνθήκες της Κοινότητας και δημιουργούνται οι προϋποθέσεις γιά τήν μεγάλη έσωτερική αγορά χωρίς σύνορα μέχρι τέλους του 1992, με τήν ανάπτυξη μιιάς ευρωπαϊκής έξωτερικής πολιτικής, τήν ανάπτυξη του ευρωπαϊκού προγράμματος έρευνας και τεχνολογίας, με τή συχνότερη λήψη αποφάσεων με τόν κανόνα της πλειοψηφίας, καθώς και με αύξημένες άρμοδιότητες του Ευρωκοινοβουλίου στην έπεξεργασία των κοινοτικών νόμων. Με τήν Πράξη αυτή, έπιπλέον, άναγνωρίζονται νέες άρμοδιότητες στο Ευρωκοινοβούλιο όσον άφορά τήν ένταξη νέων μελών στην Κοινότητα και τήν σύναψη συμφωνιών συνδέσεως με τήν ΕΟΚ. Και στους δύο αυτούς τομείς τό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δέν θά μπορεί ν' άποφασίσει παρά

με τή σύμφωνη γνώμη του Ευρωκοινοβουλίου. Η Κοινότητα, και ιδιαίτερα τό Ευρωκοινοβούλιο, άποκτούν έτσι ρόλο πολιτικό και κοινωνικό, με ένα ευρύτερο πνεύμα και δέν περιορίζονται σε μιιά οικονομική ένωση, όπως ξεκίνησε ή ΕΟΚ. Και τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πλησιάζει πιό πολύ με τά έθνικά Κοινοβούλια των χωρών-μελών, δηλαδή άποκτά όλοένα και πιό άποφασιστικές άρμοδιότητες⁽⁶⁾.

Με τήν Ευρωπαϊκή ένοποίηση του 1992 άναμένουμε, εκτός των άλλων, και μιιά σοβαρή έγγύηση γιά τήν έδραίωση των δημοκρατικών θεσμών και τήν κατοχύρωση της έδαφικής άκεραιότητας και της έθνικής άνεξαρτησίας στις χώρες-μέλη της ΕΟΚ. Και από τήν άποψη αυτή, τόσο ή χώρα μας όσο και ή Κύπρος (όταν ένταχθεί στην ΕΟΚ) έξασφαλίζουν μιιά έγγύηση γιά τή διατήρηση της Δημοκρατίας και γιά τήν έθνική και έδαφική τους άκεραιότητα. Ίδιαίτερα στην Κύπρο, θά κατοχυρωθεί τό ένιαίο και κυρίαρχο της Κυπριακής Δημοκρατίας και θά έξασφαλισθεί από κάθε έπιβουλή κατά της έδαφικής άκεραιότητας και της άνεξαρτησίας της. Θεωρείται δε θέβαιο, ότι άν ή Κύπρος ήταν έντεταγμένη στην ΕΟΚ δέν θά γινόταν άνεκτι ή τουρκική εισβολή τό 1974.

Ήπειδή άναφερθήκαμε στην όλοένα διεύρυνση των άρμοδιοτήτων του Ευρωκοινοβουλίου —και γενικότερα της ΕΟΚ— και μάλιστα έν ύψει της Ευρωπαϊκής ένοποιήσεως του 1992, θάπρεπε νά πούμε λίγα λόγια γιά τή συρρίκνωση των άρμοδιοτήτων των έθνικών Κοινοβουλίων και, γενικότερα, των έθνικών όργάνων προς όφελος των κοινοτικών.

Πολλοί, συγκεκριμένα, και στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες-μέλη της ΕΟΚ, ξερίζονται με τήν τάση άπαλλοτριώσεως άρμοδιοτήτων των έθνικών όργάνων (κυβερνήσεων, Κοινοβουλίων κ.ά.) προς όφελος των όργάνων της Κοινότητας. Η τάση αυτή παρουσιάζεται πιό έντονα στην Άγγλία και στη Δανία, αλλά σε άρκετό βαθμό και στη

χώρα μας. Ἡ συνηγορία ὑπὲρ τῆς ἀ-
παλλοτριώσεως αὐτῆς εἶναι περιττή,
γιατί κάθε διεθνῆς συμφωνία συνεπάγε-
ται, μοιραία, ἀμοιβαῖες ἀπολλοτριώσεις
ἐθνικῶν ἀρμοδιοτήτων. Οἱ δὴθεν κίνδυ-
νοι γιὰ τὴν «ἐθνικὴ κληρονομιά» καὶ
τὰ παρόμοια εἶναι ὑπερβολικοί, ἂν ὄχι
ἀνεδαφικοί. Τέτοια ἐπιχειρήματα προ-
βάλλουν —καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ περίεργο—
χῶρες καὶ κόμματα ποὺ ἐμφανίζονται
ὡς πρωτοπόροι στὴν πρόοδο. Ἡ ἀντί-
δρασή τους ὀφείλεται εἴτε σὲ λόγους
πολιτικούς (ἀντιευρωπαϊκὸ πνεῦμα) εἴ-
τε σὲ λόγους ἄκρατου συντηρητισμοῦ,
ἂν ὄχι ἀπομονωτισμοῦ καὶ σοβινισμού.

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ καθαρῶς νομικῆς ἀ-
πόψεως ἂν ἐξετάσουμε τὸ θέμα, πάλιν
δὲν θρῖσκουν ἐρείσματα οἱ ἀντιευρωπαϊ-
στὲς καὶ οἱ ἀπομονωτικοί. Στὸ Δίκαιο
ὑπάρχει ἡ βασικὴ ἀρχὴ ὅτι οἱ συμφω-
νίες τηροῦνται (*paeta sunt servanda*).
Αὐτὸ σημαίνει ὅτι, ἐφόσον μιὰ χώρα
ἐντάσσεται στὴν ΕΟΚ, θὰ πρέπει νὰ
συμμορφώνεται μὲ τοὺς κοινοτικούς
κανόνες, νόμους καὶ ὁδηγίες. Δὲν μπο-
ροῦμε ν' ἀπολαμβάνουμε τὰ ἀγαθὰ τῆς
ἐντάξεως στὴν Κοινότητα (ἐνισχύσεις
ἀπὸ τὰ Διαρθρωτικὰ Ταμεία, κυρίως
πρὸς τοὺς ἀγρότες μας, καὶ εὐεργετή-
ματα ἀπὸ τὰ Μεσογειακὰ Ὀλοκληρω-
μένα Προγράμματα, γνωστὰ ὡς ΜΟΠ)
καὶ νὰ μὴ θέλουμε νὰ ὑποστοῦμε μιὰ
μείωση —ἔστω— τῆς ἐλευθερίας μας,
μὲ τὸ νὰ ὑπαγομέθα στοὺς κοινοτικούς
κανόνες τῆς ἴσης μεταχειρίσεως, τῆς ἐ-
λευθερίας κινήσεως καὶ ἀπασχολήσε-
ως, τῆς δασμολογικῆς ἀπελευθερώσε-
ως κλπ.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ μᾶς διαφεύγει τὸ
γεγονὸς ὅτι τὸ Κοινοτικὸ Δίκαιο, μὲ
τὴν ἔνταξη, ἐξομοιοῦται μὲ τὸ ἐθνικὸ
δίκαιο, καὶ μάλιστα εἶναι ἠδξημένης ἰ-
σχύος. Γιατί ἐπικρατεῖ τῶν κανόνων
τοῦ ἐσωτερικοῦ δικαίου, χωρὶς νὰ χρει-
άζεται ἐκάστοτε ἡ νομοθετικὴ κύρωση
τοῦ κοινοτικοῦ νόμου.

Συνεπῶς, τὸ φαινόμενο ποὺ παρου-
σιάστηκε τὰ τελευταῖα χρόνια, νὰ ζη-
τοῦμε διαρκῶς ἀναβολὴ τῆς ἐπεκτάσε-
ως καὶ στὴ χώρα μας κοινοτικῶν κα-
νόνων, ἐπικαλούμενοι τὶς «ἰδιαιτερότη-
τες» τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας, εἶναι

φαινόμενο ἀντιφατικὸ καὶ ἀποδεικνύει
ἔλλειψη εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος καὶ ἡ-
θους. Καλὲς οἱ «ἰδιαιτερότητες» γιὰ
τὴν κατοχύρωση τῆς οἰκονομίας μας
καὶ τὴ διαφύλαξη τῆς «ἐθνικῆς μας
κληρονομιάς» —τὴν ὁποία δὲν ἀπειλεῖ
πάντως τὸ Κοινοτικὸ Δίκαιο— πρέπει
ὅμως νὰ ὑπάρχουν ὄρια, ὥστε νὰ μὴ
ἐκτιθέμεθα διεθνῶς ὡς ἀσυνεπεῖς ἢ
καὶ ἀνυπόληπτοι ἐταῖροι, μὲ ἑκατοντά-
δες προσφυγὰς στὸ Εὐρωπαϊκὸ Δικαι-
στήριο γιὰ παραβιάσεις τοῦ Κοινοτικοῦ
Δικαίου. Ἄν δὲν μπορούμε νὰ συμμορ-
φούμεθα μὲ τὸ Κοινοτικὸ Δίκαιο, ἂς
μὴ προσχωρούσαμε στὴν Κοινότητα.
Κανένας δὲν μᾶς ἀνάγκασε. Μόνοι μας
τὸ ἐπιδιώξαμε καὶ τὸ πετύχαμε, ἐνῶ
ἄλλες χῶρες ἀκόμη ἀγωνίζονται νὰ
τὸ πετύχουν (π.χ. ἡ Αὐστρία τώρα μό-
λις ζητεῖ τὴν ἔνταξη, ἡ Κύπρος ἀπο-
φάσισε κατ' ἀρχὴν νὰ ζητήσει τὴν ἔν-
ταξη, μὰ χρειάζεται χρόνος γιὰ νὰ τὸ
πετύχει, ἂς μὴ μιλάμε δὲ γιὰ τὴν Τουρ-
κία, τὴ Μάλτα καὶ ἄλλες χῶρες).

★

Δὲν θάπρεπε νὰ τελειώσουμε τὴν ἔ-
ρευνά μας γύρω στὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοι-
νοβούλιο καὶ τὴ διεύρυνση τῶν ἀρμοδι-
οτήτων του ὡς τὸ 1992, ἂν δὲν ἀναφέ-
ραμε ὀρισμένες ἀπόψεις γιὰ τοὺς ὑπο-
τιθέμενους κινδύνους ποὺ διατρέχει ἡ
χώρα μας ἀπὸ τὴν ἐνοποίηση τῆς Εὐ-
ρώπης. Ὅπως ἤδη ἀναφέραμε, ἡ ἀρ-
χικὴ μορφή τῆς ΕΟΚ ὡς μιᾶς οἰκονο-
μικῆς ἐνώσεως ξεπεράστηκε ἤδη, μὲ
τὴν ἔμφαση στὸν πολιτικὸ, κοινωνικὸ
καὶ πολιτιστικὸ της χαρακτήρα. Τὰ
ὀφέλη ἀπὸ μιὰ τέτοια διάσταση εἶναι
αὐτονόητα. Οἱ 12 χῶρες τῆς Εὐρώπης
—κι ὅσες προσχωρήσουν ἀργότερα—
ἐξασφαλίζουν μιὰ κοινὴ Εὐρωπαϊκὴ
πολιτικὴ, ἐξωτερικὴ, ἀμυντικὴ καὶ κοι-
νωνικὴ, ἐνῶ παράλληλα σφυρηλατοῦν-
ται οἱ κοινὲς καταβολὲς τοῦ Εὐρωπαϊ-
κοῦ πνεύματος.

Δὲν θ' ἀναφερθοῦμε στοὺς στοχα-
στὲς ποὺ ἀνέπτυξαν τὰ σχετικὰ μὲ τὸ
Εὐρωπαϊκὸ πνεῦμα. Ἄναφέραμε ἤδη,

μεταξύ των πρωτοπόρων της δημιουργίας μιας Εύρωπης με ίδιο πολιτιστικό πρόσωπο, τους Jean Monnet, τόν Sraak και άλλους, θα προσθέσουμε δὲ τώρα τὸν Paul Valéry καὶ τοὺς ἡμετέρους Παν. Κανελλόπουλο καὶ Ἰ. Ν. Θεοδωρακόπουλο, ποὺ συνειδητοποίησαν τὴν ἐνότητα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος, ποὺ εἶναι σύνθεση τοῦ τριπύχου Κλασσικός Ἑλληνικός Πολιτισμός, Ρωμαϊκὸ Δίκαιο καὶ Χριστιανικὴ Διδασκαλία. Ἡ ἀνθρωπιστικὴ θεώρηση τῆς Εὐρώπης εἶχε καὶ στόχους πολιτικούς, ποὺ ὀδήγησαν στὴν ἴδρυση τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, με τὸν ἀπώτερο στόχο νὰ εἶναι μιὰ ἔνωση ὄχι ἀπλῶς ἐμπορικὴ ἢ οἰκονομικὴ, ἀλλὰ καὶ μιὰ Κοινότητα γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἀνθρώπου (Georges Pompidou).

Οἱ ἐπιφυλάξεις τῶν «συντηρητικῶν» ἢ τῶν «ἀντιευρωπαϊστῶν», ὅταν δὲν ὀδηγοῦνται ἀπὸ πολιτικὰ ἐλατήρια, δὲν μποροῦν νὰ σταθοῦν μπροστὰ στὰ ἐπιχειρήματα ἐκεῖνων ποὺ πιστεύουν ὅτι, καὶ μὲν ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἐνοποίηση τοῦ 1992 ἀποτελεῖ γιὰ τὴν Ἑλλάδα μιὰ «πρόκληση», ἀπὸ ἐμᾶς ὅμως ἐξαρτᾶται νὰ ὀδηγήσει στὴν μεταλαμπάδευση τῶν πνευματικῶν καταβολῶν τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ σ' ὁλόκληρὴ τὴν Εὐρώπη.

Προφητικὸς —θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε— στὴν νέα αὐτὴ Εὐρωπαϊκὴ σύνθεση ὑπῆρξε ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης, ὁ ὁποῖος, σὲ διάλεξή του στὸν «Ἑλληνικὸ Σύλλογο Εὐρωπαϊκῆς Νομικῆς Συνεργασίας» στὶς 4 Δεκεμβρίου 1962, διέγραψε με σαφήνεια τὴν κατεῦθυνση αὐτή, καὶ μάλιστα σὲ ἕνα χρόνο ἐντελῶς «ἀνύοπτο», ὅταν ἡ ΕΟΚ, με ἕξι μέλη, ἦταν μόνο μιὰ ἐμπορικὴ καὶ τελωνειακὴ ἔνωση, ἡ δὲ χώρα μας ἦταν ἀπλῶς συνδεδεμένη με τὴν Κοινότητα⁽⁷⁾.

Νεώτεροι στοχαστὲς «διεΐδαν» ἐπίσης τὶς πλευρὲς αὐτὲς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως με θάση τὸ Εὐρωπαϊκὸ πνεῦμα, καθὼς καὶ τὶς εὐκαιρίες καὶ τὶς δυνατότητες γιὰ μεταλαμπάδευση τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν στὸν εὐρύτερο Εὐ-

ρωπαϊκὸ χῶρο καὶ ὄχι στὴ διάβρωση τῆς «ἐθνικῆς κληρονομιάς» μας. Αὐτό, ὅπως τόνισαν, ἐξαρτᾶται ἀπὸ μᾶς καὶ ἀποτελεῖ εὐθύνη μας⁽⁸⁾.

Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία, εἰδικότερα, ἡ «πρόκληση» ἀποτελεῖ μιὰ εὐκαιρία ὄχι γιὰ ν' ἀπορροφηθεῖ— ὅπως φοβοῦνται μερικοὶ— ἀλλὰ, τὸναντίον, μιὰ περίοδο γιὰ νέα προοπτικὴ, ποὺ ἡ Ὁρθόδοξη Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία θὰ παρουσιασθεῖ ἀνανεωμένη καὶ ρωμαλέα πνευματικὰ, «ἀνταγωνιστικὴ» καὶ ὀδηγητικὴ στοὺς νέους καιροὺς⁽⁹⁾.

Ἀκόμη ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ ἐνοποίηση τῆς Εὐρώπης εἶναι μιὰ ἀναγκαιότητα τῶν συγχρόνων καιρῶν γιὰ νὰ ἐξασφαλισθεῖ μιὰ ἰσορροπία μεταξὺ τῶν δύο ὑπερδυνάμεων. Καὶ ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία θὰ βοηθήσει τὴν ἐνότητα αὐτή, διότι ἐφαρμόζει στὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα τὴν ἐνότητα μέσα στὴν ποικιλομορφία, δηλαδὴ δίδει ἀπάντηση στὸ μεγάλο πρόβλημα ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ Κοινότητα, τὸ πῶς δηλαδὴ θὰ ἐνοποιηθοῦν τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη χωρὶς νὰ χάσουν τὴν ἰδιομορφία τους⁽¹⁰⁾.

Ἡ δὲ διεύρυνση τῆς ΕΟΚ, με τὴν συμμετοχὴ ὄλων τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τῶν λεγόμενων ἀνατολικῶν (τοῦ «ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ») θ' ἀποτελέσει τὴν κορωνίδα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνοποιήσεως⁽¹¹⁾.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἀκολουθώντας τὶς πιὸ ὠραίες παραδόσεις τῆς Ὁρθοδοξίας, στὸ θέμα τῆς ΕΟΚ, με ἔγκυρους ἐκπροσώπους, πιστεύει ὅτι ὄχι μονάχα δὲν ἔχει νὰ ζημιωθεῖ ἀπὸ τὴν ἐνοποίηση τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ, τὸναντίον, θὰ μπορέσει νὰ διαδραματίσει ἕνα δημιουργικὸ ρόλο στὴν Εὐρωπαϊκὴ ἐνότητα.

Ἦδη, τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπασχολεῖ σοβαρὰ τὸ θέμα, ἐν ὅψει ἰδίως τῆς ἐνοποιήσεως τοῦ 1992, καὶ ἀποφάσισε τὴν ἴδρυση δύο Γραφείων, ἑνὸς στὴν Ἀθήνα καὶ ἄλλου στὴν ἔδρα τῆς ΕΟΚ γιὰ τὴν ἐξυ-

πηρέτηση των σχέσεων της Ἐκκλησίας μας με τὴν Κοινότητα (12).

★

Ἡ διαπραγματέυση τοῦ θέματος γύρω ἀπὸ τὸ Εὐρωκοινοβούλιο, παρ' ὅλο πὺ ὑπῆρξε μακροσκελής, δὲν μπορούμε νὰ πούμε ὅτι ἐξήντησε τὸ θέμα. Μονάχα σκιαγραφήσαμε τὸν θεσμὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου, στὰ πλαίσια τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων. Γιατὶ τὸ θέμα τῆς ΕΟΚ, με τὶς παραμέτρους καὶ τὶς προεκτάσεις του, ἀποτελεῖ ἕνα τεράστιο πρόβλημα, πὺ συνδέεται με τὴν ἐνοποίηση τῆς Εὐρώπης καὶ με τὴν ἐναρμόνιση τῶν χωρῶν-μελῶν σὲ μιὰ εὐρύτερη ἐνότητα, με βῆθρο τὸ Εὐρωπαϊκὸ Πνεῦμα, πὺ εἶναι τὸ καταστάλαγμα τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Ὅλα τὰ θέματα αὐτὰ ἀπλῶς τὰ ἐθίξαμε, γιατί ἡ ἐμπεριστατωμένη ἀνάλυσή τους θὰ ξεπερνοῦσε κατὰ πολὺ τοὺς στόχους καὶ τὶς δυνατότητες τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ.

Ἄς εὐχηθούμε οἱ γραμμὲς αὐτὲς νὰ δώσουν τὸ ἐρέθισμα μιᾶς ἐκτενέστερης διαπραγματεύσεως με τὰ θέματα τῆς ἐνωμένης Εὐρώπης. Μιᾶς Εὐρώπης ὄχι μονάχα τῶν ἐμπόρων ἢ τῶν ἐργαζομένων, μιᾶς Εὐρώπης ὄχι μονάχα τῶν κρατῶν καὶ τῶν ἐθνῶν, οὔτε μονάχα τῶν λαῶν, ἀλλὰ μιᾶς Εὐρώπης τῶν Ἀνθρώπων.

Δ. Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ
Δημοσιογράφος

(1) Στὸ ἄρθρο αὐτὸ χρησιμοποιούμε ἀδιακρίτως τοὺς ὄρους Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο ἢ Εὐρωκοινοβούλιο γιὰ τὸν θεσμὸ τοῦ Κοινοβουλίου τῆς ΕΟΚ, καθὼς καὶ τοὺς ὄρους Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα, Κοινότητα ἢ ΕΟΚ γιὰ τὸν ὄλο θεσμὸ.

(2) Θεωροῦμε καθήκον μας νὰ εὐχαριστήσουμε καὶ ἀπὸ τὶς σπῆλες αὐτὲς τὸ «Γραφεῖο Πληροφοριῶν γιὰ τὴν Ἑλλάδα» τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου, με ἐπικεφαλῆς τὸν κ. Γιώργο Παπαδόπουλο, τόσο γιὰ τὴν πρόσκληση στὸ Στρασβούργο καὶ γιὰ τὸ πλοῦσιο ὕλικὸ πὺ μᾶς διέθεσε, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ξενάγηση πὺ τύχαμε στὴν ἔδρα τοῦ Εὐρωκοι-

νοβουλίου. Ἐπίσης εὐχαριστοῦμε τὸν ὑποδιευθυντὴ τοῦ Γραφείου κ. Νίκο Κωστίτση, καθὼς καὶ ὄλο τὸ προσωπικὸ γιὰ τὴν πρόθυμη ἐξυπηρέτηση πὺ συναντήσαμε, ἐδῶ καὶ στὸ Στρασβούργο.

(3) Γιὰ τὸ ρόλο τῶν Κοινοβουλευτικῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου, καθὼς καὶ γιὰ τὴ σημασία τοῦ ἔργου τους, βλ. Γιώργο Ἀναστασοπούλου, Εὐρωβουλευτὴ, σὲ συνέντευξή του πρὸς τὸν κ. Πάνο Παναγιωτόπουλο στὴν ἑφημερίδα «Ἡ Καθημερινή» τῆς 14ης Ἰουνίου 1989.

(4) Βλ. Bulletin Euroréen, Ρώμη, Δεκέμβριος 1988, σελ. 1-2, καὶ Ἰανουάριος 1989, σελ. 17-18, ὅπου γίνεται ἐκτενὴς ἀνάλυση τοῦ θέματος, κυρίως γιὰ τὴν ἐκλογή τῆς «Πρωτεύουσας τῆς Εὐρώπης» καὶ ἔδρας τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου, τῶν Βρυξελλῶν ἢ τοῦ Στρασβούργου.

(5) Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι πῆγε στὸ Στρασβούργο εἰδικὴ ἀποστολὴ τῆς ΕΠΑΕ (Ἐνώσης Ποδοσφαιρικῶν Ἀνωμένων Ἐταιριῶν), με ἐπικεφαλῆς τὸν νομικὸ τῆς σύμβουλο, γιὰ νὰ ἐπιτύχει ἀπόφαση σύμφωνη με τὶς ἀπόψεις τῆς Ὀργάνωσης, μάλιστα, καὶ εἰδικὴ συνέντευξη τύπου καὶ δεξίωση. Τελικὰ, ὅμως, ἐπικράτησε ἡ γενικὴ γραμμὴ τῆς ΕΟΚ γιὰ τὴν ἐλεύθερη διακίνηση καὶ ἀπασχόληση τῶν ποδοσφαιριστῶν ἀπὸ καὶ πρὸς χώρες τῆς Κοινότητος, με ὄρους ἀμοιβαιότητος, ὅπως ἰσχύει με ὄλους τοὺς ἐπαγγελματίες.

(6) Ἡ βιβλιογραφία γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῆς Ἐνιαίας Εὐρωπαϊκῆς Πράξεως καὶ τῆς διεργασίας τοῦ ρόλου καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων τῆς ΕΟΚ—καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου—εἶναι τεράστια. Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ: Τὶς πολυτίμες ἐκδόσεις τοῦ «Γραφείου Πληροφοριῶν γιὰ τὴν Ἑλλάδα» τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου καὶ τῆς Ὑπηρεσίας Ἐπισήμων Ἐκδόσεων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, πὺ ἐδρεῦει στὸ Λουξεμβούργο. (Πληροφορίες καὶ ὕλικὸ Βασιλίσσης Σοφίας 2. Τηλ. 72-33-422-24, Ἀθήνα).

Ἐπίσης ἀναφέρουμε: «Ὀικονομικὸς Ταχυδρόμος», τεῦχος 30 Μαρτίου 1989, εἰδικὴ ἔκδοση γιὰ τὸ Εὐρωκοινοβούλιο καὶ τὰ Ἐθνικὰ Κοινοβούλια, εἰδικότερα δέ: Τὸ μῆνυμα τῶν τῶς Προέδρου τοῦ Εὐρωκοινοβουλίου λόρδου Πλάμπι, με τίτλο «Τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο στὴν ἀνάπτυξη τῆς Κοινότητος», σελ. 38. Τὸ ἄρθρο τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου ERASMUS τοῦ Ρόττερνταμ Μ. Ρ. Σ. Μ. Van Schendelen με τίτλο «Τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο: κάτι περισσότερο ἢ κάτι λιγότερο ἀπὸ Κοινοβούλιο;», σελ. 58-59. Βλ. ἐπίσης στὸν «Ὀικονομικὸ Ταχυδρόμο» τῆς 15 Ἰουνίου 1989 τὸ ἄρθρο τοῦ

κ. Βάσου Π. Μαθιοπούλου με τίτλο «Ευρώπη — Άν την άγνοήσου- με θά μάς άγνοήσει», σελ. 28-32.

Άναφέρουμε επίσης: Άρθρο του Γάλ- λου κοινωνιολόγου M a u r i c e D u - v e r g e r με τίτλο «Μιά Βουλή ζητεί έξουσία», που δημοσιεύθηκε στη «Le Monde», άναδημοσιευμένο στην κυπρια- κή έφημερίδα «Η Σημερινή» τής 7 Μαΐου 1989. Επίσης άρθρο του πρέσβη επί τι- μής κ. Β. Θεοδώροπούλου με τίτλο «Έλλειψη συνοχής στην Κοινότητα — Σήματα πορείας, αλλά και κίνδυνοι στον δρόμο για την Ευρωπαϊκή ένοπιή- ση» στην Έφημερίδα «Η Καθημερινή» τής 24 Ίουνίου 1989. Επίσης άρθρο του δικηγόρου κ. Κώστα Χ. Χρη- στίδη με τίτλο «Ένιαία αγορά: προσ- δοκίες και κίνδυνοι» στην έφημερίδα «Η Καθημερινή» τής 4 Ίουλίου 1989. Βλ. έ- πίσης συνέντευξη του άναπληρωτού ύ- πουργού Έθνικής Οικονομίας κ. Σωτ. Χατζηγάκη με τίτλο «Νά μη χά- σουμε άλλες εύκαιρίες», που έδωσε στον κ. Χ. Π. Άθανασίου, στην έφημερίδα «Η Καθημερινή» τής 6 Αυγούστου 1989. Τέ- λος, άρθρο του εύρωβουλευτου κ. Φι- λίππου Πιέρρου, με τίτλο «Με- τεξελικτική πορεία», στην έφημερίδα «Η Καθημερινή» τής 12 Αυγούστου 1989.

(7) Βλ. Α. Ν. Τσιριντάνη «Η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότης ως πρόβλημα του συγχρόνου Έλληνικού πο- λιτισμού», στο άνάπτυπο από την «Έφημε- ρίδα των Έλλήνων Νομικών», 1963, σελ. 1 έπομ.

(8) Βλ. Βασιλ. Κ. Σταθά- κη «Οί συνιστώσες του Ευρωπαϊκού Πνεύματος», στο περιοδικό «Άκτινες», Ίουλίου 1989, σελ. 228-236, καθώς επί- σης και Κων. Καλλιγιά άρθρο με τον τίτλο «Έλληνισμός και Δυτική Εύ- ρώπη», στην έφημερίδα «Η Καθημερινή» τής 4 Ίουνίου 1989.

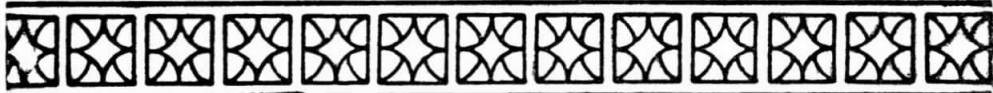
(9) Βλ. δύο άρθρα με ύπογραφή Α.Χ.Κ. με τίτλο «Η Όρθοδοξία μπροστά στην πρόκληση», στο περιοδικό «Κοινωνι-

κές Τομές», στα τεύχη Μαΐου και Ίου- νίου 1989, καθώς και άρθρο του κ. Νί- κου Άρθανίτη με τίτλο «Γιά μιá σωστή έπανατοποθέτηση», στο τεύχος Ίουνίου του ίδιου περιοδικού.

(10) Βλ. τις άπόψεις του έπιτίμου συμ- βούλου τής Έπικρατείας κ. Τάσου Μαρίνο υ σε διάλεξή του στον Δι- κηγορικό Σύλλογο Άθηνών με θέμα «ΕΟΚ και Πληροφορική», στην έφημερί- δα «Έκκλησιαστική Άλήθεια» τής 16ης Ίουνίου 1989.

(11) Η συνεργασία ΕΟΚ — COMECON θρίσκεται άκόμη στα πρώτα της θήματα και θάχουμε νά διανύσουμε πολύ δρόμο για την ολοκλήρωσή της. Η ύπογραφή τής κοινής διακηρύξεως CEE — COMECON τής 25ης Ίουνίου 1988, που προ- βλέπει μιá σειρά από πολλές διμερείς συμφωνίες μεταξύ τής ΕΟΚ και των δια- φόρων εύρωπαϊκών χωρών άφ' ενός, και τής COMECON άφ' έτέρου, άποτελούν ευ- οίωνες ένδειξεις για στενότερη συνεργα- σία των δύο Συνασπισμών. Για περισσό- τερες πληροφορίες, θλ. Bulletin Európeen, Ρώμη, τεύχος Ίουνίου 1989, άρθρο του R o b e r t o C e s t e l l i με τίτλο «Les relations entre la Cee et le Comecon», σελ. 1. Επίσης άρθρα με τίτλο «COMECON — «Le premier pas», και «La decla- ration de Rhodes», σελ. 2, ένθ' άνωτ., που αναφέρονται, αντίστοιχα, στην 4η Σύνοδο τής COMECON στην Πράγα, από 5-7 Ί- ουλίου 1988 και στη Σύνοδο κορυφής τής ΕΟΚ στη Ρόδο, από 2-3 Δεκεμβρίου 1988.

(12) Βλ. έφημερίδα «Έκκλησιαστική Άλήθεια», έπίσημο όργανο τής Έιράς Συνόδου τής Έκκλησίας τής Έλλάδος, στα φύλλα της τής 16ης Άπριλίου και τής 16ης Ίουνίου 1989. Στο φύλλο τής 16ης Άπριλίου τής ίδιας έφημερίδος, ύ- ποστηρίζει συναφείς άπόψεις και ο διευ- θυντής τής έφημερίδος και του Γραφείου Τύπου τής Έιράς Συνόδου κ. Ι. Μ. Χατζηφώτης, σε άρθρο του με τίτλο «Έκκλησία και ΕΟΚ, «Ε.Α. και Θερμό-αιμο».



Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ Η ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ

2. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΗΣ ΑΡΡΩΣΤΕΙΑΣ

Ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη μὲ μιὰ καλὴ θέση μέσα στὸ κοινωνικὸ σύνολο. «Μιὰ θέση στὸν Ἥλιο», τὸ λέει αὐτὸ μιὰ παλιὰ ἀμερικανικὴ κινηματογραφικὴ ταινία.

Ἀνάμεσα στὰ τόσα χτυπήματα ποὺ φέρνει στὸν ἄνθρωπο ἡ ἀρρώστεια εἶναι καὶ τὸ ὅτι πολλὲς φορὲς τοῦ στερεῖ αὐτὴ τὴ θέση. Οἱ γύρω μου ἄνθρωποι ποὺ συναντάσονται μαζί μου, πρῶτα - πρῶτα δὲν ἔχουν καμμία διάθεση νὰ ἐκτεθοῦν στὸν κίνδυνο νὰ κολλήσουν καμμία ἀρρώστεια ἀπὸ μένα. Δεύτερον, γιὰ νὰ τοὺς εἶμαι χρήσιμος καὶ ὄχι ἐπιζήμιος, θέλουν πρὶν πιάσουν σχέσεις μαζί μου νὰ ξέρουν ὅτι εἶμαι ὑγιὴς καὶ δυνατός.

Δὲν προκαλοῦν ὅλες οἱ ἀρρώστειες κοινωνικὴ ὑποβάθμιση τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν θ' ἀποφύγουμε ἓναν ἄνθρωπο γιατί μάθαμε ὅτι πάσχει ἀπὸ ρευματισμούς ἢ ἀπὸ ἀρθρική ὑπέρταση. Δὲν θὰ διστάσουμε νὰ πιάσουμε μαζί του σχέσεις οἰκογενειακές, κοινωνικές, ἐπαγγελματικές. Ἄν ὅμως μάθουμε γιὰ κάποιον, μὲ τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ πιάσουμε τέτοιες σχέσεις, ὅτι πάσχει ἀπὸ λέπρα, φυματίωση, ἀφροδίσιο νόσημα, AIDS, ψυχοπάθεια ἢ κληρονομικὲς ἀρρώστειες, τότε τὰ πράγματα ἀλλάζουν. Τὸ φέρνει αὐτὸ ἡ φύση τῆς ἀρρώστειας.

Στὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη βλέπουμε καθαρὰ καὶ αὐτὴ τὴν ἄποψη τῆς ἀρρώστειας, δηλαδή τὶς κοινωνικὲς τῆς ἐπιπτώσεις. Ἡ προφύλαξη τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν ἐξάπλωση τῆς λέπρας ἀναγκάζει τὸν νομοθέτη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Λευιτικὸν ιγ' 45—46) νὰ φανῆ σκληρὸς ἀπέναντι στοὺς λεπρούς ἀνάλογα μὲ τὴν ἔλλειψη μέσων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. «Καὶ ὁ λεπρός, ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ἀφή, τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔστω παραλελυμένα (=ξεσχισμένα) καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἀκάλυπτος καὶ

περὶ τὸ στόμα αὐτοῦ περιβαλέσθω (=νὰ 'ναι σκεπασμένο τὸ στόμα του), καὶ ἀκάθαρτος κληθήσεται πάσας τὰς ἡμέρας ὄσας ἂν ἦ ἐπ' αὐτὸν ἡ ἀφή (=τὸ ἐξάνθημα τῆς νόσου) ἀκάθαρτος ὢν, ἀκάθαρτος ἔσται, ἔξω τῆς παρεμβολῆς αὐτοῦ ἔσται ἡ διατριβή». Ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα πλήρως κοινωνικὴ ἀπομόνωση.

Γι' αὐτὸ, περνώντας τώρα ἀπὸ τὴν Παλαιὰ στὴν Καινὴ Διαθήκη, ὁ Ἰησοῦς βλέπει καθαρὰ δίπλα στὴν κακοπάθεια τῆς ἀρρώστειας καὶ τὸν πόνο τῆς κοινωνικῆς ἀποβολῆς τοῦ λεπροῦ. Ἀφοῦ τὸν θεράπευσε, σπεύδει νὰ τοῦ συστήσει: «ὄρα μηδὲν μηδὲν εἴπης, ἀλλ' ὑπάγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε Μωϋσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς» (Μάρκου α' 44). Ἰσον ἄμεση κοινωνικὴ ἐπανάταξη.

Ἄλλὰ καὶ στὸ ἀμέσως ἐπόμενο κεφάλαιο τοῦ ἴδιου Εὐαγγελίου βλέπουμε τὸν Ἰησοῦν νὰ λέει στὸν πρόην παραλυτικὸ ποὺ θεράπευσε: «Σοὶ λέγω ἔγειρε καὶ ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου». Δεῖξε δηλαδή σὲ ὅλους ὅτι τώρα εἶσαι ὑγιὴς, γιὰ νὰ τὸ ξέρουν καὶ νὰ σὲ λογαριάζουν ὡς ἄνθρωπο.

Οἱ βαρεῖες κοινωνικὲς συνέπειες τῆς λέπρας δὲν ἄλλαξαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μέχρι τὴ δεκαετία τοῦ 1950, τότε ποὺ μπῆκαν σὲ χρῆση τὰ πρῶτα ἀποτελεσματικὰ ἀντιλεπρῶν φάρμακα, οἱ σουλφόνες Προμίνη καὶ Διασόνη. Προηγουμένως βέβαια ἓνας μεγάλος σταθμὸς στὴν ἱστορία τῆς ἀρρώστειας ἦταν ἡ ἀνακάλυψη τοῦ ὑπεύθυνου βακτηριδίου ἀπὸ τὸν Hansen τὸ 1874.

Διάφορα χαρακτηριστικὰ τῆς ἀρρώστειας τὴν ἔκαναν ἰδιαίτερα ἀποκρουστικὴ. Πρῶτο τὸ ὅτι ἦταν ἀνίατη. Δεύτερο ὅτι ἦταν μεταδοτικὴ. Τρίτο ὅτι προκαλοῦσε παραμορφώσεις ποὺ ἔκαναν τὸν ἄν-

θρωπο πολύ άσχημο. Ή εξέλιξη τής αρρώστειας ήταν μακροχρόνια. Ήφερεν τόν θάνατο, κατά μέσον όρο, μετά 18 χρόνια από τήν πρώτη εκδήλωσή.

Δίπλα στη μεγάλη Κρήτη βρίσκεται ή μικρή Σπιναλόγγα. Ποιά από τά δυό νησιά έχει σηκώσει μεγαλύτερο φορτίο ψυχικού πόνου; Ή Κρήτη μέ τίς εθνικές της περιπέτειες και τίς οικογενειακές ανταγκδικήσεις, ή ή Σπιναλόγγα μέ τόν ισόβιο ψυχικό ματῶριο τόσων και τόσων λεπρών; Τό βάσανό τους ήταν και σωματικό αλλά περισσότερο ψυχικό, γιατί είχαν άπορριφθεϊ από τήν ανθρώπινη κοινωνία. Τό ίδιο θα λέγαμε και για τόν Νοσοκομείο Λοιμωδών στό Αιγάλεω.

Τί χρειάζεται για νά ξαναγίνει ένας άνθρωπος πού έγινε γνωστό ότι άρρώστησε δεκτός από τόν κοινωνικό του περιβάλλον; Βασικά νά υπάρξει βεβαιότητα ότι θεραπεύτηκε τελείως. Και υπάρχουν σήμερα πρόην λεπροί θεραπευμένοι. Αυτοί επανέρχονται στό σπίτι τους και στη δουλειά τους.

Ή θέση τών φυματιών ήταν ελαφρώς καλύτερη. Ή φυματίωση δέν προκαλούσε τόση φρίκη όση ή λέπρα. Άκόμη, επειδή έθεωρείτο (όχι άβάσιμα) σαν άποτέλεσμα ψυχικού καημού ή ιδιοσυστασίας, παραβλεπόταν συχνά ή μολυσματική της αιτιολογία (άπό τόν ευρύ κοινό). "Ενας Μότσαρτ, ένας Σοπέν χάθηκαν για τήν ανθρωπότητα πρόωρα άπ' τή φυματίωση, αλλά δέν απομονώθηκαν κοινωνικά. Ήσως όμως και νά μήν ήταν γνωστή ή άρρώστεια τους στό περιβάλλον τους. Δηλαδή, επειδή ή πνευμονική φυματίωση σκότωνε τόν άνθρωπο γρηγορότερα από ότι ή λέπρα, ή κοινωνική απομόνωση πολλές φορές δέν πρόφτανε νά πραγματοποιηθεϊ. Στόν Κώστα Κρυστάλλη και τή Μαρία Πολυδούρη, δυό μεγάλους Νεοέλληνες ποιητές, ό θάνατος από φυματίωση ήλθε πριν άπ' τά τριάντα, πριν ή κοινωνία καλά - καλά νά μάθει για τήν άρρώστεια τους. Ήν τούτοις, όποιος διαβάσει τόν «Μαγικό Βουνό» του Τόμας Μάν, βλέπει καθαρά νά περιγράφεται και ή κοινωνική απομόνωση άπ' τήν άρρώστεια (τή φυματίωση) και τήν πικρία τής ψυχής πού αυτή φέρνει.

Για τήν πνευμονική φυματίωση ή πρόοδος τής θεραπευτικής παρουσιάστηκε λίγο πριν από τήν θεραπεία τής λέπρας. Κάποιες ελαφρές μορφές εγιάτρευοντο από παλιά μέ τήν άνάπαυση, τήν καλοφαγία και τόν καθαρό άέρα. Άλλες λίγο βαρύτερες μορφές άρχισαν νά θεραπεύονται από τόν 1920 μέ τόν πνευμονοθώρακα του Forlanini. Γύρω στό 1950 παρουσιάστηκε τόν παρα-αμίνιο σολικυλικό δξή και διανικοτύλη. Άργότερα ή αϊθαμποντόλη. Άνέβηκε και τόν βιοτικό επίπεδο στις δυτικές χώρες κι αυτό συνετέλεσε στόν περιορισμό τής άρρώστειας. Σήμερα ό φυματικός δέν απομακρύνεται ούτε από τόν σπίτι του ούτε από τή δουλειά του. Δέν πίνει όμως νά κρύβει τήν άρρώστεια του. Αυτά ισχύουν για τήν περιοχή τής Γής όπου ζούμε έμεις. Σε άλλες περιοχές, όπου δέν έφτασε ακόμη ή πρόοδος, οί άνθρωποι ζούν τά δράματα πού ζούσε ό άνθρωπος τής Εύρώπης τόν 18ο και 19ο αιώνα.

Πρέπει νά σημειώσουμε ότι ή ύποχρέωση του γιατρού νά κρατάει τόν άπόρητο του άρρώστου, πού ξεκινάει από τόν όρκο του Ήπιοκράτη, ισχύει ιδίως για τίς άρρώστειες αυτές πού ό άρρωστος συστέλλεται νά ανακοινώσει στους γύρω του, λόγω τών κοινωνικών τους επιπτώσεων. Άπό τήν άλλη μεριά πάλι ό γιατρός είναι ύποχρεωμένος νά προστατεύει τόν κοινωνικό σύνολο από τήν εξάπλωση τών μεταδοτικών και κληρονομικών άσθενειών. Άπό αυτό προκύπτουν διλήμματα για τούς γιατρούς. Ή προφύλαξη όμως τών άλλων από τή μετάδοση τής άρρώστειας είναι ύποχρέωση και του άρρώστου.

Ή προσβολή του ανθρώπου από άφροδίσιο νόσημα προκαλεί στό κοινωνικό του περιβάλλον διπλή άπωθητική έντύπωση. Πρώτα - πρώτα αυτός είναι άρρωστος από μεταδοτικό νόσημα και δεύτερον είναι άνθρωπος όχι ήθικός. Ό επηρεασμός τής κοινής γνώμης από τέτοια πληροφορία για κάποιον μπορεί νά πάει πολύ μακριά. Π.χ. μαθαίνοντας ότι ό Νίτσε έμεινε από τή σύφιλη τυφλός στά 35 του χρόνια και τρελλός στά 45, βλέπουμε μέ διαφορετικό πρίσμα τόν έργο του ή μάλλον τόν καταλαβαίνουμε καλύτερα.

Ἡ σύφιλη πιστεύουν πολλοὶ ὅτι ἦλθε ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Μὲ τόσοις πολέμοις καὶ τόσοις στρατοῦς κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνες δὲν μπορούσε νὰ μὴν διαδοθεῖ πλατῆα καὶ αὐτὴ καὶ τὰ ἄλλα ἀφροδίσια νοσήματα. Τὸ Παρίσι ἦταν ἡ μεγάλη πρωτεύουσα τῆς ἀφροδισιολογίας. Οἱ ἀφροδισιολόγοι ἐδέχοντο μὲ ραντεβού στὸ ἰατρεῖο τοὺς ποὺ εἶχε χωριστὰ τὴν εἴσοδο καὶ τὴν ἐξοδο, γιὰ νὰ μὴν συναντιοῦνται οἱ πελάτες μὲ κανέναν ἐκεῖ. Ὑπῆρχαν καὶ μερικοὶ ἄτυχοι νοσοκόμοι καὶ γιατροὶ ποὺ κολλοῦσαν τὴν ἀρρώστεια ἀπὸ τὴ δουλειὰ τοὺς (ἐπαγγελματικὴ σύφιλη).

Μὲ τὴν ἀνακάλυψη τῆς πενικιλίνης ἄρχισε δραστὶκὸς περιορισμὸς τῆς νόσου ποὺ τώρα θεραπευόταν εὐκόλα, ἐνῶ πρὶν ἡ θεραπεία ἦταν μακροχρόνια καὶ ἐπίπονη. Ἔτσι μπόρεσαν πῶ ἀφοβα πολλοὶ νὰ ἔχουν «πρόσκαιρον ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν» καὶ αὐτὸ ἴσως συντετέλεσε στὴν μεγαλύτερη ἔκλυση τῶν ἠθῶν κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια.

Τὴν εὐδαιμονίαν ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας στὶς σεξουαλικὲς σχέσεις, ποὺ ἔδωσαν τὰ ἀντιβιοτικά, ἦλθε νὰ γκρεμίσει τὸ AIDS. Τὸ AIDS εἶναι μεταδοτικὴ ἀρρώστεια ἀνίατη μέχρι σήμερα. Τὰ ἀντιβιοτικά (ποὺ ἔχουν τώρα γίνεῖ πολλά, ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης) δὲν τὸ ἐπιηράζουν καθόλου. Ὅπως ἀναφέρθηκε καὶ παραπάνω ὅταν μιὰ ἀρρώστεια φέρνει σχετικῶς γρήγορα τὸ θάνατο οἱ κοινωνικὲς ἐπιπτώσεις τῆς δὲν προλαβαίνουν νὰ πραγματοποιηθοῦν. Πάντως, ἡ κοινωνικὴ ἀπομόνωση τοῦ ἀνθρώπου μὲ AIDS γιὰ ὅσον καιρὸ ἐπιβιώνει, εἶναι κάτι τὸ τραγικὸ. Κατ' ἀρχὴν ὅποιος τὸ πάθει εἶναι ὑποπτος γιὰ ὁμοφυλοφιλία ἢ γιὰ χρῆση ναρκωτικῶν. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ εἶναι λάθος, γιὰτὶ αὐτὴ ἡ ἀρρώστεια καὶ μὲν προσβάλλει καὶ κυρίως ὁμοφυλοφίλους καὶ τοξικομανεῖς (αὐτὸ εἶναι γεγονός), ἀλλὰ σπανιότερα μπορεῖ νὰ προσβάλλει καὶ ἀνθρώπους ποὺ δὲν εἶναι οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο. Κατόπιν ὁ φόβος τῆς μεταδόσεως εἶναι τέτοιος ποὺ κάνει νὰ ἀποφεύγουν τὸν ἄρρωστο ἀκόμη καὶ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν σὰν ἐπάγγελμά τους τὴ νοσηλεία τῶν ἀρρώστων. Ἡ ἐγχείρηση ἀνθρώπου μὲ AIDS

ἀπαιτεῖ ιδιαίτερα μέτρα προφύλαξης γιὰ τοὺς χειρουργούς. Σὲ διάφορες χώρες συνέβη τὸ τραγικὸ γεγονός νὰ μὴ δέχεται τὸ σχολεῖο τὰ δυστυχημένα παιδιὰ μὲ AIDS.

Ὁ πάσχων ἀπὸ AIDS δὲν ἔχει ἀνάγκη μόνο ἀπὸ νοσηλεία. Χρειάζεται καὶ πλύσιμο, τὸ σῶμα του καὶ τὰ ρούχα του. Χρειάζεται καὶ συντροφιά. Ποιὸς θὰ τοῦ τὰ προσφέρει αὐτά; Ἀσφαλῶς ὅποιος ἔχει ἐνστερνισθεῖ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ: «Ἀσθενὴς ἦμην καὶ ἐπεσκέψασθέ με». Ὁ σημερινὸς πάσχων ἀπὸ AIDS βρίσκεται ἀκριβῶς στὴ θέση τοῦ λεπροῦ τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ.

Σὲ σχέση μὲ τὶς ἀρρώστειες ποὺ ἀναφέραμε, ἡ περίπτωση τῶν ψυχολογικῶν παρουσιάζει ἀπὸ κοινωνικὴ ἀποψη μιὰ διαφορὰ, τὴν ἐξῆς: Ἐνῶ σὲ ἐκείνες ἡ ἀπομόνωση τῶν ἀρρώστων προέρχεται ἀπὸ πρωτοβουλία τῆς κοινωνίας, στὴν ψυχολογία, ἰδίως τὴν παρανοϊκή, εἶναι ὁ ἄρρωστος ποὺ ξεκόβει προοδευτικὰ ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ τὸν περιβάλλον καὶ εἶναι αὐτὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ἀρρώστειας του. Τὸ ἴδιο συμβαίνει μὲ τὸν αὐτισμὸ καὶ ἄλλα ψυχικὰ ἐλαττώματα.

Σήμερα, πολλοὶ πάσχοντες ἀπὸ ψυχονευρώσεις ἢ ἐλαφρὲς ψυχώσεις θεραπεύονται μὲ διάφορες μεθόδους εἴτε φαρμακευτικὲς εἴτε ψυχολογικὲς καὶ ἐπανεντάσσονται στὴν κοινωνία.

Ἐπάρχουν μάλιστα καὶ μερικοὶ ψυχολογοὶ προικισμένοι μὲ εὐφῦα ποὺ ἀναδεικνύονται σὲ πολιτικοὺς ἡγέτες ἀπὸ τοὺς λεγόμενους «χαρισματικούς». Ὅποτε προκαλοῦν ζημιὲς στὴν ἀνθρωπότητα. Μερικὲς προσωπικότητες τῆς ἱστορίας, ιδιαίτερα κακὲς, παρουσιάζουν καὶ χαρακτηριστικὰ ψυχολογικά. Στὸν Καλιγούλα ἡ τρέλλα εἶναι φανερὴ. Στὸν Νέρωνα συγγέεται μὲ τὴν κακία. Γιὰ τὸν Χίτλερ δὲν ἔχει δοθεῖ ἀκόμη ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα ἂν ἦταν τρελλὸς καὶ πόσο. Πάντως φαίνεται ὅτι δὲν ἦταν ἀπολύτως ἐντάξει διανοητικὰ. Γιὰ τὸν Στάλιν ἀντιθέτως δὲν δημιουργεῖται τέτοια ὑποψία. Αὐτὸς ἦταν μόνο κακός.

Στὴν Καινὴ Διαθήκη ἀναφέρονται ποικίλες θεραπείες σωματικὲς καὶ ψυχικὲς, ὅπως καὶ ἐκδίωξη πονηρῶν πνευμάτων

ἀπὸ τὸν Κύριον. Ἰδιαίτερα στὴ θεραπεία τοῦ δαιμονιζόμενου τῆς χώρας τῶν Γαδαρηγῶν ὑπάρχει καὶ πολὺς συμβολισμὸς γιὰ τὴ δική μας ἐποχὴ (Λουκᾶ ἡ' 25—39). Θεράπευσε ὁ Ἰησοῦς τὸν δαιμονιζόμενο καὶ τὸν εἶδαν οἱ συμπατριῶτες του μπροστά τους «ἰματισμένον καὶ σωφρονούντα». Ἐπειδὴ ὁμως συγχρόνως μὲ τὴν θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ἔχασαν τοὺς χοίρους τους, τοὺς ὁποίους παράνομα γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἔτρεφαν, παρακάλεσαν τὸν Ἰησοῦ νὰ φύγει ἀπὸ τὴν περιοχὴ τους. Παρόμοια, τὴ δαιμονιζόμενη κοινωνία μας, τὴν ἀμοραλική, τὴν ἐνοχλοῦν βέβαια οἱ χίλιες διαβολικὲς πλη-

γὲς τῆς ἀνηθιότητος, τῶν ναρκωτικῶν, τῆς τρομοκρατίας, τῆς διαλυμένης οἰκογένειας.

Ἄλλὰ ἀντὶ νὰ καλέσει ἡ σημερινὴ κοινωνία τὸ Χριστὸ νὰ ἔλθει νὰ τὴ σώσει, νὰ τὴν ἀπαλλάξει ἀπὸ τὰ δαιμόνια καὶ νὰ τὴν κάμει ἰματισμένη καὶ σωφρονούσα, προτιμᾷ νὰ τὸν κρατᾷ μακριά, μήπως Αὐτός, ἐρχόμενος κοντά μας, μᾶς στερῆσει ἀπὸ τοὺς πολυάριθμους χοίρους τῶν ὑλιστικῶν μας ἀπολαύσεων.

Θ. Β. ΚΕΤΣΕΑΣ

Ἱατρός

ΜΙΜΗΣ ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἄσπρος κυβερνήτης τοῦ πλωτοῦ νοσοκομείου «Ἀττική» πού τὸ βύθισαν οἱ Γερμανοί, τὸ 1941.

*Ἄστια λευκά στὸ πέλαγο, τὸ Αἰγαῖο,
θὰ καλπάζουν ἀνέμποδα κάποτε.*

Τὲς νύχτες τὲς ἀφέγγαρες,
ὅταν θὰ σπάζουν,
λόφοι τὰ κύματα σ' ἐρημικὲς ἀκτὲς
κι ὅταν Μαγιάπριλων γαλήνιες αὔρες
ἀλαφρόφτερες
θὰ τρέχουν στὲς γλαυκὲς ἐκτάσεις,
τῆς ἡρεμῆς θαλάσσης,
θὰ λέν' οἱ θρῦλοι:
Ἄσπρος, τοῦ χρέους φρουρός,
δαφνόφυλλα καὶ φύκια στὰ μαλλιά του.
— Ἄσπρος μέσα σὲ ὅλες τίς Ἑλλάδες.
Θὰ σ' ἀνταμώνουν
τὲς νύχτες τὲς ἀσέληνες,
ὅταν λυσομανοῦν καὶ σποῦν βουνὰ τὰ κύματα,
τὲς μέρες τὲς ἡλιόχαρες,
σὲ τρικυμίες καὶ σὲ νηνεμίες,
Φρουρὸ τοῦ χρέους πιστό, οἱ πρᾶοι ψαράδες.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

Τὸ ποίημα αὐτὸ ἀπὸ τὰ κατάλοιπα τοῦ ποιητῆ περιλαμβάνεται γιὰ πρώτη φορά στὴ Συλλογὴ «Ραψωδία 1940-41» πού ἐξέδωσαν οἱ Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός» σὲ 6' ἔκδοσι.

Ο ΣΟΛΤΖΕΝΙΤΣΥΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ

Πριν από 13 χρόνια ο Σολτζενίτσιν ζει περιορισμένος στα θουά του Βερμόν. Κατοικεί εκεί σ' ένα μεγάλο κτήμα κοντά στο χωριό Κάντεβιτς. Όλοκληρο το χρόνο, χωρίς διακοπές, οι μέρες του περνούν σ' ένα έντυπωσιακό γραφείο που έκτισε σ' απόσταση από το σπίτι του. Διαθέτει εκεί ένα ασύγκριτο εργαλείο για το έργο του, τέλεια προσαρμοσμένο στη μέθοδο που εργάζεται. Το γραφείο εκτείνεται σε τρία επίπεδα περιτριγυρισμένα από ράφια βιβλιοθήκης. Οι φάκελοι και τα ντοκουμέντα που μελετάει είναι τοποθετημένα σ' ένα μεγάλο τραπέζι που καταλαμβάνει το κέντρο της πελώριας αίθουσας.

Εκεί ο Σολτζενίτσιν εργαζόμενος έντατικά 12 ώρες το είκοσιτετράωρο τελειώνει το πρώτο πέρασμα αυτού που αναμφίβολα θα είναι ένα από τα σημαντικότερα λογοτεχνικά έργα όλων των εποχών. Το μεγάλο έπος της 'Αγίας Ρωσίας, που θιάστηκε από μια σατανική ιδεολογία, έχει τον τίτλο «Κάκκινη ρόδα». Μια τρομερή κοσμική ρόδα που παρασύρει στην αναγκαστική κίνησή της τα όντα και τα πράγματα που σκεπάζει με τον ίσκιο της, για να τα καταστρέψει στο γύρισμά της.

Η καυτή λάβα του Σολτζενίτσιν ξεχύθηκε σε πέντε χιλιάδες σελίδες έτοιμες να δημοσιευθούν σε μισή δωδεκάδα τόμους. Ο πρώτος τόμος με τίτλο «Αύγουστος 1914» κυκλοφορεί τώρα (Αύγ. 89) στις 'Ηνωμένες Πολιτείες της 'Αμερικής. Είναι μία επανέκδοση τελείως αναθεωρημένη και έπαυξημένη κατά 300 σελίδες του έργου που εκυκλοφόρησε το 1971 με τον ίδιο τίτλο. Περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ένα κεφάλαιο για το Λένιν που στα μάτια του Σολτζενίτσιν είναι η ένσάρκωση

του κακού. Είναι, πράγματι, ένα καινούργιο έργο. Ο Σολτζενίτσιν άλλαξε προοπτική αναλύοντας όγκους από ντοκουμέντα. Συμπεραίνει ότι ο 'Οκτώβριος 1917 δεν ήταν μία επανάσταση, αλλά ένα πραξικόπημα που μάζεψε από το έδαφος τα έρείπια της πραγματικής επαναστάσεως που είχε γίνει το Φεβρουάριο του 1917.

Ο Ρώσος συγγραφέας θέλει να κάνει έργο ιστορικού ή μάλλον μυθιστοριογράφου - ιστορικού. Σ' έναν φανταστικό ιστό πλέκεται ο ιστός των πραγματικών γεγονότων που αποτελεί την ουσία του έργου. Αυτό που καταγράφει πιστά είναι η τραγική ιστορία της Ρωσίας των πρώτων δεκαετιών του αιώνα. Ο Σολτζενίτσιν χρησιμοποίησε μεγάλο αριθμό ντοκουμέντων που έθεσαν στη διάθεσή του τα αμερικανικά Πανεπιστήμια, με έπικεφαλής τα Πανεπιστήμια του Χάρβαρντ και του Στάνφορντ. Με το έπικό του πνεύμα στολίζει τη διήγησή του με αμέτρητες λεπτομέρειες που άντλησε σ' αυτά. 'Ακολουθώντας την μεγάλη λογοτεχνική ρωσική παράδοση ή διήγηση κυλά σαν ένας δυνατός ποταμός που η διαδρομή του διακόπτεται από καταράκτες όπου τα νερά κατακυλούν με τρομερό θόρυβο. Η περιγραφή μιας μάχης είναι δυνατόν να συνεχίζεται ατελείωτα σε καμιά εκατοστή σελίδες. Ο εξόριστος συγγραφέας έπηρεάζεται από τον Τολστόι και τον Ντοστογιέφσκι. Όχι στον τρόπο της δημιουργίας και στο περιεχόμενο. Ο κόσμος του Σολτζενίτσιν είναι χωρίς προηγούμενο. Αυτό που τον συνδέει με τους δύο γίγαντες της ρωσικής λογοτεχνίας είναι η υπευθυνότητα απέναντι στον άναγνώστη και απέναντι στη δική του συνείδηση. Σ' αυτούς τους τρεις δεν βρίσκει κανείς τί-

ποτα από την άσημαντότητα πολλών συγγραφέων της Δύσεως, για τους οποίους το γράψιμο δεν είναι άλλο από φαντασία, επιπολαιότητα και παιχνιδι τών λέξεων. Με τον Τολστόι αισθάνεται πλησιέστερα στην τέχνη της διηγήσεως, την ανάπτυξη της πλοκής, την ποικιλία τών χαρακτήρων και την τεχνική τών μεταπηδήσεων. Στόν Ντοστογιέφσκι, τόν πλησιάζει ή πνευματική έριμηνεία της Ιστορίας.

★

Ο Σολτζενίτσιν — όπως όλοι γνωρίζομε — είναι θερμός χριστιανός. Έγινε πιστός έπειτα από μιá δραματική μεταστροφή. Στά 18 του χρόνια, είχε παρασυρθεί από τó μαρξιστικό - λενινιστικό μεσοισανισμό. Για 10 χρόνια καιγόταν κάτω άπ' αúτη τή χλαμήδα. Η σωτηρία ήλθε έπειδή δεν ήταν ένας παθητικός όπαδός· ήθελε νά κρίνει. Αυτό τόν έφερε στο Γκουλάγκ. Δεν θά ήθελε νά σήσει από τή ζωή του αúτη τήν τραγική έποχή. Λίγο έλειψε νά σταματήσει εκεί. Ένας άθεράπευτος καρκίνος τόν έφερε στο χείλος του τάφου. Δεν είναι μόνον κάποιος πού μεταστράφηκε στο Χριστιανισμό, είναι και κάποιος πού σώθηκε από θαύμα. Είχε μιá άποστολή νά εκπληρώσει. Από 9 χρόνων ήδη, γνώριζε ότι θά γινόταν συγγραφέας. Στά 17 του χρόνια, διαισθάνθηκε τή φύση του μελλοντικού του έργου.

Μας εξέπληττε πού δεν άκούσαμε τή φωνή του Σολτζενίτσιν νά ύψώνεται στο σημερινό σεισμικό μουγκρητό πού κάνει νά τρέμει ή Σοβιετική Ένωση: «Είμαι 70 χρόνων, λέει. Ο χρόνος πιέζει, πρέπει ν' άφιερωθώ τελείως στο έργο μου. Δεν θέλω νά μετατραπώ σε πολιτικό σχολιαστή». Βγήκε από τή σιωπή του, για πρώτη φορά μετά τó 1983. Καθώς ή «Κόκκινη Ρόδα» τελειώνει, παραχώρησε συνέντευξη στο «Time». Θά έπιστρέψει στη Ρωσία; Θέτει γι' αúτο ένα διπλό όρο: νά του έπιστρέψει ή σοβιετική κυβέρνηση τήν ύπηκοότητα άνακαλώντας τυπικά τήν κατηγορία της προδοσίας. Καί κατόπιν έκδοση της

«Κόκκινης ρόδας» στη Σοβιετική Ένωση. «Άλλοιώς θά έμφανιζόμουν έκει σαν κωφάλαλος».

Άναμφίβολα θά ίκανοποιηθεί. Η δημοσίευση του «Άρχιπελάγους του Γκουλάγκ» έχει ήδη άποφασισθεί. Άποσπάσματα έχουν δημοσιευθεί στο περιοδικό «Νοβνι Βίγ». Ο «Αύγουστος 1914» θ' άκολουθήσει. Άπό τήν πλευρά της ή Ένωση τών συγγραφέων, ένα από τά τελευταία όχυρά του σταλινισμού, άνεκάλεσε ήδη τήν άπόφαση διαγραφής του τó 1969.

Άν ό Θεός του χαρίσει ζωή, ό Σολτζενίτσιν θά έπιστρέψει στη Ρωσία. Έχει κληθεί, προφανώς, νά παίξει πρωτεύοντα ρόλο στην έπιστροφή της σοβιετικής Ρωσίας στην Άγία Ρωσία.

Μπορούμε νά φανταστούμε τήν έπιστροφή του για τήν 75η επέτειο τών γενεθλίων του, τó 1993. Με τήν προύθεση ότι ή φιλελευθεροποίηση του καθεστώτος — ή συντριβή της ιδεολογίας — θά συνεχίζεται έως τότε. Τότε ή φωνή του θά ήχήσει, όπως εκείνη του Βαπτιστού, στα σοβιετικά σπίτια και στις καλύβες. Μιá φωνή δυνατή, καφτερή, ήφαιστειώδης. Θά φέρει στη χώρα πού γεννήθηκε ένα τρομερό τράνταγμα πού θά συμβάλει στο νά επανέλθουν τά πράγματα στη θέση τους.

«Άπό 70 χρόνια τώρα, θά επαναλάβει, άσχολούμεθα στο νά καταστρέψομε τά πάντα στη χώρα μας, τή ζωή του λαού, τις βιολογικές, οικολογικές, ήθικες και οικονομικές θάσεις». Μαζί του θά έπιταχυνθεί ή άνακαίνιση της Ρωσίας, πού χαράσσεται δειλά πριν άπό λίγο καιρό. Η γενιά πού μεγαλώνει τώρα θά έχει σε 5.000 σελίδες τή ζωντανή μνήμη της κόλασης πού πραγματοποιήθηκε από τους εύφάνταστους δημιουργούς του έπίγειου παραδείσου. Πρέπει νά γνωρίζουν τά λάθη του παρελθόντος για νά μñ είναι καταδικασμένοι νά τά επαναλάβουν.

Στή Σοβιετική Ένωση, ή δεκαετία πού θ' άρχίσει σε λίγο θ' άνήκει στον Άλέξανδρο Σολτζενίτσιν.

RENE LEJEUNE

AKTINES OKTΩBΡΙΟΣ 1989

Ἐπίκαιρα

ΤΟ ΤΡΙΜΗΝΟ ΠΟΥ ΠΕΡΑΣΕ

Τρεῖς ολόκληροι μῆνες ἔχουν περάσει ἀπὸ τότε πού, μὲ τὸ φύλλο τῆς 1ης Ἰουλίου, ἐπικοινωνήσαμε γιὰ τελευταία φορά, μὲ τοὺς ἀγαπητοὺς ἀναγνώστες καὶ συνεργάτες τῶν «Ἀκτίνων». Ἐνα ἀρκετὰ κρίσιμο τρίμηνο, πού ὅλοι θὰ τὸ παρακολούθησαμε, μέρα μὲ τὴν ἡμέρα, μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ μὲ τὴν ἀδιάκοπη σύνδεσι πρὸς τὸν Θεὸ Πατέρα μας, νὰ εὐλογήσῃ ὅλα τὰ παιδιά Του, κι ἐμᾶς μαζί, ὥστε κάθε στιγμὴ νὰ ἐπιθυμοῦμε, νὰ σκεπτόμαστε καὶ νὰ πράττουμε ὅ,τι εἶναι σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα Του. Κι ἀκόμη ἡ σύνδεσί μας αὐτὴ μᾶς μετέδιδε ἀδιάκοπα, σὲ ὅσο βαθμὸ εἴμαστε ἀξιοὶ νὰ τὴν δεχθοῦμε, τὴν πεποίθησι τῆς πίστεώς μας ὅτι «αὐτῷ» (τῷ Θεῷ) «μέλει περὶ ἡμῶν».

Καὶ νὰ πού τώρα, ἀφοῦ συναντιώμαστε καὶ πάλι, μποροῦμε ν' «ἀναθεωρήσουμε» τὰ περιστατικὰ τοῦ τριμήνου, πάντα «μὲ τὴν κρυφή», ἀλλὰ ἀμαρτυροῦμεν, ἐλπίδα ὅτι σὲ καθένα ἀπ' αὐτὰ θ' ἀνακαλύπτουμε —καὶ ὄχι μὲ μεγάλο κόπο— τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Ἐδῶ δὲν μποροῦμε, φυσικά, ν' ἀσχοληθοῦμε μὲ ἀτομικὰ περιστατικά. Θὰ ρίξουμε ὅμως μιὰ ματιὰ στὰ γενικώτερης σημασίας γεγονότα τοῦ τριμήνου καὶ θὰ συμφωνήσουμε ὅτι κι αὐτὰ δὲν διαψεύδουσι τὶς ἐλπίδες μας!

Ἰδιαίτερη χαρὰ θὰ μᾶς δώσῃ ἕνα ἀπὸ τὰ συνθήματα πού ἔχουν ἐπικρατήσει, αὐτὸ πού ἀποβλέπει στὴν ἐθνικὴ συμφιλίωσι καὶ πού πρέπει κι αὐτό, ὅπως καὶ κάθε προσπάθεια καὶ κάθε ἔργον μας, νὰ διαμορφωθῇ μὲ σωστὸ χριστιανικὸ περιεχόμενον—ἀλλιώδῃς ὄχι μόνο δὲν θὰ ὠφελήσῃ, ἀλλὰ ἴσως καὶ

θὰ βλάψῃ: Ἄρκεϊ λοιπὸν ἡ ἐπιδιωκόμενη συμφιλίωσι νὰ ἔχῃ μοναδικὸ τῆς περιεχόμενον τὸ ὅτι «καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν».

Ἀφίεμεν, συγχωροῦμε, διαγράφουμε—πάει τελεῖωσε! Χωρὶς ἐπάνοδο σὲ ἀποφασισμένα πράγματα! Καὶ κάτι ἀκόμα, πολὺ σπουδαῖο: χωρὶς κανὲν ἀνῶρο, χωρὶς ἡ προσφορά μας νὰ περιμένη καὶ νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ὀποιαδήποτε ἀντιπροσφορά.

Μὲ τὴ συναίσθησι ὅτι ἐμεῖς ἔχομε κι ὅλα εἰσπράξει, ἀπὸ τὸν Θεὸ, ἀντιπροσφορά προκαταβολικῆ, τὴν ἀσύγκριτη δωρεὰ τῆς συγχωρήσεως ὄλων τῶν ἀμαρτιῶν μας! Ἔτσι, κι ἂν ἀκόμη ὁ... τέως ὀφειλέτης μας, παραβαίνοντας κάθε ὑποχρέωσί του, διεκδικῇ τὸ ἀλλοτινὸ πρὸς αὐτὸν χρέος μας, «ἄς πᾶη νὰ τὰ βρῇ μὲ τὸν Θεόν». Ἐμεῖς δὲν ἔχομε καμιά θέσι στὸ ζήτημα. Δὲν ὑπάρχει πιά γιὰ μᾶς ὀφειλέτης, γιὰ νὰ προβάλουμε κι ἐμεῖς ὀποιοδήποτε δικαίωμα. Τὸ νὰ ξαναθυμηθοῦμε τὴν παλιὰ καὶ σθημένη ἀπαίτησί μας, μοναδικὸ ἀποτέλεσμα θὰ μποροῦσε ἴσως νὰ ᾔχῃ, τὸ νὰ θυμηθῇ κι ὁ Θεὸς τὴν τεράστια δική μας ὀφειλή, ἐπαυξημένη μὲ τὴν παρασπονδία μας! Καὶ αὐτὰ δὲν εἶναι θεωρίες «τῶν θεολόγων». Συνέπεια θὰ εἶναι ἀπὸ τὴν ἐμπάθειά μας καὶ... τὴν ἀνοησία μας νὰ ἐκπέσουμε ἀπὸ τὴν πιὸ συμφέρουσα προσφορά ποὺ θὰ μποροῦσαμε νὰ ὀνειρευθοῦμε, νὰ μᾶς χαρισθῇ δηλαδὴ τὸ ὅσοδήποτε μεγάλο χρέος μας! Καὶ ἀποπάνω νὰ ὑποφέρουμε καὶ «τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας μας», ἀφοῦ εἶναι «φοβερόν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος».

Στό σημείο αυτό δὲν πρέπει νὰ παρ-
αλείψουμε καὶ ἄλλη μιὰν ἀκόμη ἀπό-
δειξι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς ὄλους
μας: Σὰν νὰ μὴν ἔφθαναν οἱ παραπά-
νω λόγοι γιὰ νὰ δώσουμε πέρα γιὰ πέρα
χριστιανικὸ περιεχόμενο στὴ συμφι-
λίωσι, πρόσθεσε ὁ Θεός, καὶ μάλιστα
μ ἄ ρ ο κ α τ ἔ β α λ ε ἔ π ἰ -
σ η ς, καὶ μιὰν ἀκόμη παροχή, μὲ τὴν
πατρικὴν ἐλπίδα, πὼς θ' ἀποδεχθούμε
καὶ θ' ἀγαπήσουμε ἀπὸ καρδιάς αὐτὸ
τὸ χριστιανικὸ περιεχόμενο.

ΚΑΘΑΡΣΙ !

Ἄς φύγουμε ὅμως ἀκόμη περισσότε-
ρο ἀπὸ τὰ ἄμεσα περιστατικά τῆς πο-
λιτικῆς ζωῆς. Πρέπει νὰ θυμηθούμε ὅτι
πρὶν ἀπὸ τὸ τρίμηνο συνέχιζαν τὰ πρά-
γματα τῆς ὅλης ζωῆς μας νὰ πορεύ-
ωνται ἀπὸ τὸ κακὸ στὸ χειρότερο, ἀλ-
λὰ ἐξακολουθοῦσε καὶ ἡ Ἄγάπη τοῦ
Θεοῦ νὰ μὴ μᾶς ἐγκαταλείπη. Ἡ ἀνο-
μία μας εἶχε πλεονάσει σὲ τέτοιο θα-
θμό, ὥστε ν' ἀναγνωρίζουμε πὼς δὲν
ἦταν γιὰ νὰ τὴν ζῆ κανεὶς, τὴ ζωὴ μας,
ὅ π ω ς τ ἡ ν εἶ χ α μ ε κ α τ α ν -
τ ἣ σ ε ι ! Ἄπὸ τὴν ἀναγνώρισι λοιπὸν
αὐτῆ, ὁ Θεὸς ἔδωσε κι ἐβγήκε, σὰν μιὰ
δυνατὴ κοινὴ κραυγὴ, ἡ ἀ ξ ἰ ὠ σ ἰ
γ ἰ ἄ «Κ ἄ θ α ρ σ ἰ», πού ὀλοένα
φαινόταν πὼς κερδίζει καὶ περισσότε-
ρους. Ποῦ πῆγαν καὶ κρύφτηκαν μονο-
μιᾶς ὄλοι αὐτοὶ πού προαγάνδιζαν τὴν
κάθε λογῆς ἀνεπιμύθητα; Μπᾶ, μαζὶ
μὲ τ' ἄλλα ἔχουν καταργήσει καὶ κάθε
ντροπή, κάθε φιλότιμο. Σίγουρα θὰ
τοὺς βρῆτε νὰ... φωνάζουν κι αὐτοὶ γιὰ
Κάθαρισι!

Ἡ φωνὴ αὐτῆ, πού ἀκούγεται καὶ σή-
μερα ἀκόμη, δὲν ἔλυσε, φυσικά, τὰ
προβλήματα, ἀλλὰ ὀδηγεῖ πρὸς τὴ λύ-
σι τους, ἀρκεῖ κι ἐμεῖς ὄλοι νὰ κάμου-
με —μοναδικὴ προϋπόθεσι τῆς ἐπιτυχί-
ας —τὸ χρέος μας, πού δὲν εἶναι ἄλ-
λο τίποτε ἀπὸ τὸ νὰ δώσουμε στὸ αἴ-
τημά μας τὸ σωστὸ χριστι-
ανικὸ περιεχόμενον: Νὰ
στρέψουμε τὸ αἴτημά μας ὄχι μόνον (ὄ-
χι τόσο) πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅσο πρὸς

τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ μας (ἄλλωστε μόνον
σ' αὐτὸν τὸν τομέα διαθέτουμε ἄμεση
δυνατότητα ἐπιρροῆς καὶ ἄρα σημαντι-
κὴ πιθανότητα ἐπιτυχίας). Ἔτσι, ἀκό-
μη, τὸ σωστὸ χριστιανικὸ χρῶμα τῆς
προσπάθειάς μας θὰ βοηθηθῆ νὰ ἔρθῃ
καὶ μόνον του: Καμιὰ ἐκδικητικότητα
δὲν θὰ τὸ χαρακτηρίζῃ (κανεὶς δὲν θέ-
λει νὰ ἐκδικηθῆ τὸν ἑαυτὸ του).

Ἐδῶ ἀξίζει νὰ σημειώσουμε δυὸ χρή-
σιμες παρατηρήσεις: Ἡ μιὰ εἶναι ὅτι
τὴν ἀξίωσι γιὰ κάθαρισι τὴν ἤξερε (μὲ
ὄλο τὸ θαυμαστὸ στοὺς αἰῶνες μεγα-
λειὸ τῆς) ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ σκέψι,
συγκεκριμένα ἡ ἐλληνικὴ τραγωδία,
πού βαθύτερο καὶ ἀνώτερο στόχο τῆς
εἶχε «δὶ' ἐ λ ἔ ο υ κ α ἰ φ ὅ θ ο υ
τ ἡ ν τ ο ὕ δ ρ ἄ μ α τ ο ς κ ἄ
θ α ρ σ ἰ ν». Καὶ ἡ δευτέρη παρατή-
ρησι: «Ὅτι μόλις ἀποφασίσαμε νὰ κυτ-
τάξουμε μὲ σοβαρότερο μᾶτι τὰ προ-
βλήματα τῆς ζωῆς μας, αἰσθανθήκαμε
τὴν ἀ ν ἄ γ κ ῆ κάποιου ὀδηγοῦ καὶ ἡ
ἀνάγκη μᾶς ὀδήγησε νὰ προσεγγίσο-
με τὸν Χριστιανισμό. Α ὕ τ ἡ ἡ
π ρ ο σ ἔ γ γ ἰ σ ἰ μ π ο ρ ε ἶ ν ἄ
εἶ ν α ἰ τ ὸ μ ε γ α λ ὗ τ ε ρ ο κ ἔ ρ -
δ ο ς μ α ς.

ΛΑΧΤΑΡΑ ΓΙΑ ΑΝΩΤΕΡΗ ΖΩΗ

Στὸ προηγούμενον φύλλο εἶχε γίνει λό-
γος γιὰ τὴν ἠ θ ἰ κ ῆ ἀ ξ ἰ ὠ σ ἰ
σ τ ἡ ν Τ ἔ χ ν η, στὴν Ποίησι εἰδι-
κώτερα, καὶ ὑποστηρίχθημε ἡ ἄποψι
πὼς ἡ ἀ ν η θ ἰ κ ὴ ὀ τ ἡ τ α δ ἔ ν
ἔ χ ε ἰ δ η μ ἰ ο υ ρ γ ἡ σ ε ἰ π ο τ ἔ
π ο ἴ η σ ἰ. Ἡ ἀντίθετη ἄποψι ἔφερνε
σὰν παράδειγμα, ἀνάμεσα σ' ἄλλα, καὶ
τὴν περίπτωσι τοῦ Καβάφη, πού ἡ Στή-
λη ἔχει συμβῆ νὰ τὴν ἐρευνησῇ ἰδιαί-
τερα, καὶ πού δείχνει ὅτι καὶ σ' αὐτὴν
ἐκεῖνο πού δημιουργεῖ ποίησι δὲν εἶναι
ἡ ἁμαρτία, τὸ κακὸ, ἀλλά, ἀντίθετα, ἡ
λαχτάρα τοῦ ἀνθρώπου νὰ λυτρωθῆ
ἀπ' αὐτό. Συγκεκριμένα λοιπὸν, ἀπὸ
τὰ ποιήματα τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ ποιητῆ,
στὴν ἀνάμνησι ὄλων ἐκείνων πού γνώ-
ρισαν καὶ θαύμασαν τὸ ἔργο του, ἐμει-
ναν ἐκεῖνα τὰ ποιήματα πού δείχνουν

πόσο περιορισμένη και τραγική γίνεται η ζωή όταν είναι δεμένη στο πάθος («Μονοτονία»), αφού και η απόλαυση της στιγμής γρήγορα αλλάζει σε πικρή ανάμνησι («Ο ήλιος του απογεύματος»), εκείνα που θρηνοῦν με τὸν τρόπο τους, γιατί φαρμάκι στάζει στήν υποδουλωμένη στο πάθος ψυχή καθώς βλέπει τὰ χρόνια νὰ περνοῦν («Ἀπ' τὶς ἐνηά»). Ἐκεῖνα που φέρνουν ἴσαμε τὴν ψυχή μας τὸν τρόπο καὶ τὴ φρίκη που νοιώθει ὁ ἄνθρωπος τοῦ πάθους μπροστά στα γεράματα («Κεριά»), ἀφοῦ βλέπει νὰ τελειώνουν αὐτὰ που εἶχε θεοποιήσει («Τὰ τείχη») καὶ που μᾶς δείχνουν τραγικούς καὶ κωμικούς μαζὶ τοὺς γέρους που δὲν εἶχαν πιστέψει παρὰ στὸ σῶμα («Οἱ ψυχὲς τῶν γερόντων»). Ἐκεῖνα, που νοιώθουν νὰ ῥχεταὶ ἡ τιμωρία γιὰ τὸ παραστράτημα («Τὰ θήματα») καὶ φθάνουν στὸ

τελευταῖο σκαλοπάτι τῆς ἀπελπισίας («Τρῶες», «Περιμένοντας τοὺς θαρβάρους»), ἀφοῦ, μέσα στὸ σκοτάδι, φοβοῦνται ἀκόμη καὶ τὸ φῶς, που περιμένουν πὼς δὲν θὰ δεῖξη παρὰ καινούργιες δυστυχίες («Τὰ παράθυρα»), ἐκεῖνα που φανερώνουν πόσο ψεύτικο εἶναι καὶ τὸ περιλάλητο φάρμακο τῆς «φυγῆς», («Ἡ πόλις») ἢ καὶ ζωγραφίζουν τὸ δράμα τοῦ ἀνθρώπου που, ἐνῶ ἀποζητάει τ' ἀνώτερα, ζῆ, μολοντοῦτο, στὸ βούρκο. Καί, τέλος, ἐκεῖνα που ἀναγνωρίζουν πὼς μόνο ἡ ἀνώτερη ζωὴ εἶναι εὐτυχισμένη («Ἰγνατίου τάφος») καὶ τὴν θαυμάζουν, ἀκόμα καὶ σὰν προσπάθεια, σὰν ἀγῶνα, ἔστω καὶ ἀποτυχημένο («Θερμοπύλες», «ἜΑγε, ὦ βασιλεῦ Λακεδαιμονίων», «Δημητρίου Σωτήρος» καὶ ἄλλα).

Π. ΚΛΩΝΑΡΗΣ

ΚΑΤΙ ΑΚΟΜΗ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΡΞΙΣΜΟ

Ἄγαπητές «Ἀκτίνες»,

Ἐδιάβασα μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον τὰ ἄρθρα τοῦ καθηγητοῦ κ. Χ. Διακοπούλου γιὰ τὸ κοινωνικὸ ζήτημα. Στὸ δεῦτερο ἄρθρο «Ἡ θεωρητικὴ θεμελίωση τοῦ μαρξισμοῦ», ἀνάμεσα σὲ ἄλλες ἐνδιαφέρουσες ἀπόψεις, περιγράφονται μὲ σαφήνεια καὶ πειστικότητα οἱ προβλέψεις τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας, πού διαφεύστηκαν ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ πάρῃ τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα ἐξελίξεις ἐντελῶς διαφορετικὲς ἀπ' ἐκείνες πού προέβλεπε ὁ θεμελιωτῆς τοῦ μαρξισμοῦ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ εἶχε χάσει τὴν ἀρχικὴ σιγουριά του, βλέποντας ὅτι οἱ ἐξελίξεις πού παρατηροῦσε στὴν κατ' ἐξοχὴν βιομηχανικὴ χώρα τῆς ἐποχῆς του, τὴν Ἀγγλία, ὅπου καὶ ἐξοῦσε ἀπὸ τὸ 1849, δὲν συμβιβαζόταν πρὸς τὰ συμπεράσματα τῆς θεωρίας του. Καὶ δὲν εἶναι καθόλου ἀβάσιμη ἢ ἀποψη, ὅτι ἡ ἀμφιβολία καὶ ἡ ἀμφιταλάντευση καὶ ὄχι ἡ ἀρρώστεια ἦταν ἡ αἰτία πού τὸν ἔκανε νὰ μὴν ἐκδώσῃ ὄσο ζοῦσε τὸν 2ο καὶ 3ο τόμο τοῦ Κεφαλαίου, πού συνεχῶς τοὺς ἀναθεωροῦσε καὶ πού τελικὰ ὅπως εἶναι γνωστὸ, ἐκδόθηκαν ἀπὸ τὸν Engels μετὰ τὸν θάνατό του.

Τὸ πειὸ ἀξιοσημείωτο ὅμως πού ἔρχεται στὸ νοῦ μου ὅταν διαβάζω κάτι γιὰ τὸν μαρξισμό, εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ἓνα σύστημα ὑλιστικῆς θεώρησης τοῦ κόσμου, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ζωῆς τῶν κοινωνιῶν, κατάρθωσε νὰ ἐμφανιστῇ στὶς μεγάλες μάζες σὰν πρωταγωνιστὴς καὶ σηματοφόρος πνευματικῶν ἀξιών, ὅπως ἡ δικαιοσύνη καὶ ὁ ἀνθρωπισμός. Βέβαια ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενο ἀπὸ τὸ δυσνόητο τῆς θεωρίας καὶ κυρίως ἀπὸ τὴν ἀγνοία τῶν πολλῶν καὶ τὸν πόθο τους γιὰ δικαιοσύνη, πού ἐκμεταλλεύθηκε ἡ τὰ πάντα διαστρέφουσα προπαγάνδα, μὲ πρωταγωνιστὲς τοὺς μαρξιστὲς διανοουμένους πού διαίσθανόνμενοι τὴν δυσπιστία πού ἐνέπνεαν στὶς ἐργατικὲς μάζες, προσπαθοῦσαν νὰ τὴν ἐξουδετερώσουν, ἐμφανιζόμενοι ὡς «βασικικώτερο τοῦ βασίλειος». Λέγεται μάλιστα ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ, βλέποντας τὴν ἀλλοίωση τῆς θεωρίας του, εἶπε κάποτε χαριτολογώντας, ὅτι «ἐγὼ δὲν εἶμαι μαρ-

ξιστῆς». Ὅμως καὶ ὁ ἴδιος δὲν φαίνεται ἀμέτοχος αὐτῆς τῆς νόθευσης. Αὐτὸ τουλάχιστον δείχνει ἓνα ὄχι πολὺ γνωστὸ ἀπόσπασμα τῆς ἀπὸ 4-11-1864 ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Engels.

Ὡς μέλος τῆς ἐπιτροπῆς προετοιμασίας τοῦ 1ου Συνεδρίου τῆς «Διεθνoῦς Ἐνώσεως Ἐργατῶν» (τῆς ὀνομασθείσης 1ης Διεθνoῦς) συντάξε τότε ὁ Μάρξ τὴν «Προσφώνηση πρὸς τὶς ἐργαζόμενες τάξεις (An Address to the Working Classes) πού ἐγκρίθηκε μὲ ἐνθουσιασμό ἀπὸ τὴν μνημονευθεῖσα ἐπιτροπῇ. Ἐνημερώνοντας λοιπὸν μὲ τὴν παραπάνω ἐπιστολὴ του τὸν Engels, γράφει ἀνάμεσα σὲ ἄλλα: «Μόνον πού βρέθηκε ὑποχρεωμένος νὰ περιλάθω στὸν Πρόλογο τῶν Καταστατικῶν δύο φράσεις γιὰ «καθῆκον» καὶ «δικαίον», παρομοίως δὲ καὶ γιὰ «ἀλήθεια, ἠθικότητα καὶ δικαιοσύνη», πού ὅμως εἶναι ἔτσι τοποθετημένες, ὥστε νὰ μὴν μποροῦν νὰ ἐπιφέρουν καμμία θλάση». (Ὑπονοεῖται βέβαια στὸ σύνολο τῆς Address⁽¹⁾).

Πρόκειται βέβαια γιὰ μιὰ μεμονωμένη φράση. Ὅμως καὶ «ἐξ ὄυχο» ἀναγνωρίζεται ὁ «λέων» πού ἐντελῶς γιὰ λόγους σκοπιμότητος, ἀλατίζει τὴν ὑλιστικὴ του θεώρησι, μὲ μερικὲς πνευματικὲς ἀξίες, πού ὁ ἴδιος μὲν περιφρονεῖ, ἀλλὰ πού τοῦ εἶναι χρήσιμες γιὰ νὰ ξεγελαστῇ ὁ ἀκροατῆς ἢ ἀναγνώστης.

Σήμερα βέβαια, πάρα πολλὰ πράγματα ἔχουν ἀλλάξει στὴν θεώρησι καὶ ἀντιμετώπιση τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος, ὅπως μᾶς ἐκθέτει στὰ ἐμπεριστατωμένα ἄρθρα του ὁ καθηγητῆς κ. Διακοπούλος. Ὅσο γιὰ τὶς μεταμορφώσεις τοῦ μαρξισμοῦ, ἀναφέρουμε σὰν πειὸ πρόσφατο δεῖγμα, ἀπόσπασμα τῆς ἐπιστολῆς πού ἔστειλε ὁ Μ. Γκορμπατσώφ στὸν πρόεδρο F. Mitterand κατὰ τὴν διάρκεια τῆς διασκέψεως κορυφῆς τῆς 14.7.89 στὸ Παρίσι, ὁ-

(1) «Nur wurde ich verpflichtet in das Preamble der Statuten zwei «duty» und «right» Phrasen, ditto «truth, morality and justice» anzunehmen, was aber so placiert ist, das es keinen Schaden nicht tun kann». Βλ. Karl Marx — Friedrich Engels: Der Briefwechsel. Dtv, Band 3, σελ. 198.

που ο πρόεδρος της πατρίδας του «ύπαρ-κτου σοσιαλισμού» ζητάει την «πλήρη και άκέραια» συμμετοχή της ΕΣΣΔ στην παγκόσμιο οικονομία, μέσα σε μία «ἀποϊ-δεολογοποιημένη συνανάπτυξη» πράγμα ἀδιανόητο για ένα μαρξιστή - λενινιστή, όπως σχολιάζει η έφημερίς που δημοσιεύει τὰ παραπάνω. (Le Monde Diplomatique, τεύ-χος Αύγουστου 1989).

“Ετσι ο μαρξισμός, όπως έχει γραφτή «ξεκίνησε από το «Κεφάλαιο» και κατέ-ληξε στην αναζήτηση κεφαλαίων! Και, κατά τη γνώμη μου, βασική αίτια της πα-ρακμής του, ήταν η ύπαυγώη του ανθρώ-που σε μία μηχανοκρατική — παρ’ όλα όσα γράφτηκαν περί του αντίθετου — θε-ωρία, που την εκφράζει μεταξύ άλλων το δόγμα που διετύπωσε ο θεμελιωτής του: «δέν διαμορφώνει η συνείδηση των ανθρώ-πων το είναι τους, αλλά το κοινωνικό εί-ναι τους διαμορφώνει τη συνείδησή τους». Σύμφωνα με το δόγμα αυτό, η άπλη άλ-λαγή των κοινωνικών συνθηκών σύμφωνα με τις αρχές του σοσιαλισμού, θα δημιουρ-γούσε κατά κάποιο αυτόματο τρόπο ένα καινούργιο τύπο ανθρώπου, ανωτάτου πνευματικού και ήθικου επίπεδου. “Όμως, έδω η πραγματικότητα έδωσε, σε όσους πίστεψαν στην ούτοπία αυτή την σκληρό-

τερη άπάντηση. Και δέν μπορεί κανείς να μη μειδιάσει, όταν διαθάζει τους χαρακτη-ρισμούς του Μάρξ και του “Ενγκελς για τους προμαρξιστικούς σοσιαλιστές, τους «ούτοπιστές», όπως τους δώνασαν.

“Υστερα απ’ όλ’ αυτά, ας έλπίσουμε ότι άργά η γρήγορα, όλοι οι καλοπροαί-ρετοι άνθρωποι θα καταλάβουν, ότι η κοι-νωνική δικαιοσύνη δέ είναι παρά μία μό-νο πλευρά της πνευματικής αξίας που ό-νομάζεται δικαιοσύνη και ότι η όποιαδή-ποτε, όσοδήποτε έπαινετή προσπάθεια για την δικαιότερη συγκρότηση της κοινο-νικής πραγματικότητας είναι προωρισμένη να άποτύχη, άν δέν συνοδεύεται παράλλη-λα από την σοβαρή και συστηματική καλ-λιέργεια των θρησκευτικών, ήθικων και πνευματικών αξιών. Γιατί, μόνον αυτές μπορούν να άνεβάσουν τον άνθρωπο, να τον κάνουν ικανό να ύψωνεται πά-νω από τὰ στενά άτομικά του συμφέροντα και να άνταποκρίνεται στις ύποχρεώσεις του άπέναντι στους συνανθρώπους του και στο κοινωνικό σύνολο. “Αν λείπουν, το όί-κοδόμημα είναι θεμελιωμένο «έπί την άμ-μον».

Μετά τιμής
Ε. ΒΡΥΖΑΚΗΣ

Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ «ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ ΑΠΟΣΤ. ΠΑΥΛΟΥ Η ΕΛΠΙΔΑ»

Κε Διευθυντά

Είναι πολύ καλά γνωστό ότι έργα ά-γάπης ούτε έπιζητούν ούτε και χρειάζον-ται την όποιαδήποτε προσβολή. Μερικές φορές όμως ύπάρχει μία κάποια άνάγκη να ένθαρρύνονται κάποιες προσπάθειες, όπως και να έρχονται στην έπιφάνεια για να τις πληροφοροούνται και κάποιιοι που θα ήθελαν να συντρέξουν και να συμβά-λουν στην περαιτέρω προώθηση των σκο-πών και των επιδιώξεών τους. Σε τέτοιες μάλιστα περιπτώσεις δέν έχουν το δικαί-ωμα να μπαινουν... «υπό τον μόδιον, άλλ’ επί την λυχνίαν», για να δείχνουν τον δρόμο και σε όσους θα είχαν τις άνάλο-γες εύγενικές προθέσεις.

Στις 26 ‘Ιουνίου 1989, λοιπόν, θραβεύ-θηκε η τιμήθηκε η προσπάθεια του Κέν-τρου Συμπαραστάσεως του Συλλόγου «ό ‘Απόστολος Παύλος» Η ΕΛΠΙΔΑ από τον Πανελλήνιο ‘Αντιναρκωτικό ‘Α-γώνα (Π.ΑΝΤ.Α), μεταξύ και άλλων, για

το “Εργο του. ‘Η τιμητική αυτή διάκριση έγινε στην αίθουσα της Ένώσεως Συν-τακτών ‘Ημερησίων ‘Εφημερίδων ‘Αθη-νών (ΕΣΗΕΑ), έπ’ εύκαιρία του έορτα-σμού της 1ης έπετείου της Παγκόσμιας ‘Ημέρας για την Καταπολέμηση των Ναρκωτικών, που όρίστηκε από τον Ο.Η.Ε. για τις 26 ‘Ιουνίου.

‘Η όλη εκδήλωση έγινε παρουσία έκ-προσώπων του Ο.Η.Ε., Πρεσβευτών, ‘Ακαδημαϊκών, άλλων προσωπικοτήτων, Δημάρχων, έκπροσώπων διαφόρων ‘Ορ-γανώσεων και Συλλόγων, που έργάζον-ται άποδοτικά για την καταπολέμηση των ναρκωτικών, έκπροσώπων έφημερίδων και του Τύπου εύρύτερα.

Το σκεπτικό της έπιτροπής για την τιμη-τική διάκριση ήταν το ακόλουθο:

«Κέντρο Συμπαραστάσεως ‘Αποστόλου Παύλου η ‘Ελπίδα»

Πρόκειται για τὸν νεοσύστατο κλάδο τῆς Προνοίας τῶν Συνεργαζομένων Χριστιανικῶν Σωματείων «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» πού, παρά τὴν μικρὴ του «ἡλικία» —μόλις ἑνὸς ἔτους— ἔχει ἀναπτύξει καταπληκτικὴ δράση, ὅν καὶ ἀθόρυβη, ἢ ὁποία ἐπεκτείνεται ἀνὰ τὰ πέρατα τῆς Ἑλλάδος.

Ἦδη ἔχει ὀργανώσει πλῆθος ὁμιλιῶν στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν Ἐπαρχία, ἐκδίδει μηνιαῖο φυλλάδιο γιὰ τὸ «τί ζητᾶ καὶ τί θρῖσκει, κανεῖς, στὰ ναρκωτικά» ἀλλὰ καὶ στὴν κάθε μιὰ οὐσία χωριστὰ καὶ παρουσιάζει τὴν «ἀπομυθοποίηση τῶν ναρκωτικῶν» στὸ μηνιαῖο περιοδικὸ «Ὁ Κόσμος τῆς Ἑλληνίδος» καὶ ὀργανώνει πυρῆνες ἐργηγόρσεως καὶ ἐνημερώσεως σὲ κάθε γειτονιά τῆς Ἀθήνας, στὰ πλαίσια τῶν Κύκλων τῶν Νέων Μητέρων, καὶ ἀναλόγως σὲ πλῆθος ἐπαρχιακῶν πόλεων.

.....
Βραβεύεται ἡ νεοσύστατη προσπάθεια

τοῦ «Κέντρου Συμπαράστασως Ἡ ΕΛ-ΠΙΔΑ», ἢ ὁποία βασίζεται στὴν Πίστη στὸ Θεὸ καὶ στὴν ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο, καὶ γίνεται τόσο ἀθόρυβα ὥστε δυσκολευθήκαμε νὰ τὴν ἀνακαλύψουμε. Τῆς εὐχόμεστε πλήρη ἐπιτυχία στὴν καλὰ μελετημένη καὶ συστηματικὴ προσπάθειά της, ἢ ὁποία εἶναι 100% ἐθελοντικὴ!

Μετὰ τιμῆς

ΛΘΑΝ. Β. ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ

Ἐπίκουρος Καθηγητῆς Ἱατρικῆς

Διόρθωση. Τὸ ἄρθρο «Λόγια τῶν Γραφῶν καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὕμνολογίας στὴν γλώσσα τοῦ λαοῦ μας», πού δημοσιεύθηκε στὸ προηγούμενο τεῦχος Ἰουλίου τῶν «Ἀκτίνων» ἐγράφη ἀπὸ τὴν Καν Μαρίαν Ἰωάν. Ξυνοπούλου καὶ διχ Αἰκατερίνη ὅπως ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλεψίας ἀναγράφεται.

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἱδιοκτήτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», δὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντῆς Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ἱατρίδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Βλ. Δ. Σταματοπούλος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθήναι. Τιμὴ τεύχους δρ. 50. Ἐτησία συνδρομὴ, ἐσωτερικοῦ δρχ. 500, ἐξωτερικοῦ δολ. 15. Ἡ διεύθυνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύσῃ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα, δημοσιεύμενα, ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελία ἐντύπων ἐν γένει καὶ βιβλιοκρισίαι δὲν δημοσιεύονται.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθήναι, Ὀκτώβριος 1989

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

*Κατάλογος τῶν βιβλίων πὸν ὑπάρχουν σήμερα στὰ γραφεῖα
τῶν «'Ακτίνων»*

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Α' 500	Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΣ (Β' Έκδοσις) 250
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Β' 500	ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΜΟΥ 200
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμ. Α' 500	ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ 250
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμ. Β' 500	ΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ 250
Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΣΦΑΙΡΑ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ 1000	Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ 250
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (για άγόρια από 16 έτων και άνω) 800	ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ 250
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (για κορίτσια από 16 έτων και άνω) 800	ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ 250
ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ 100	ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ 250
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ —Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ 250	ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΝ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ 250
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ —Η ΑΡΜΟΝΙΑ 400	Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ 300
	ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ Τόμος Α'. 800

Οί συνδρομηταί τῶν «'Ακτίνων» πὸν ἐπιθυμοῦν νὰ προμηθευθοῦν βιβλία ἀπὸ τὸν ὡς ἄνω κατάλογο παρακαλοῦνται νὰ τηλεφωνήσουν στὸ τηλέφωνο τῶν «'Ακτίνων» 32 35 023

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ
ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΜΙΑ ΕΛΠΙΔΑ:
Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Υ Π Ο
ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗ
Ψυχιάτρου

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μέρος Πρώτο
ΣΤΗΝ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΤΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Κεφάλαιο Πρώτο
ΤΟ ΑΛΜΑ ΕΝΟΣ ΝΕΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

1. Ούτε μηχανή ούτε ζώο. 2. Ή προοδευτική πορεία. 3. Ίδιαίτερα βοθητικά γνωρίσματα. 4. Ή ιστορία τής ανθρωπίνης προσωπικότητας. 5. Ή ανθρωπίνη δραστηριότης.

Κεφάλαιο Δεύτερο
ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ — ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΟΔΟ

1. Ή συνάντηση με τὸ χρόνο. 2. Ή συνάντηση με τὸν ἄλλο. 3. Ή γέτης. 4. Θετική καὶ ἀρνητική στάση.

Κεφάλαιο Τρίτο
ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

1. Καθολικότης, αἰτιότης, προσανατολισμός. 2. Τελικές φάσεις πνευματικῆς καρποφορίας.

Μέρος Δεύτερο
Η ΠΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΡΤΙΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΟΙ ΑΞΙΕΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Κεφάλαιο Πρώτο
Η ΑΡΧΙΚΗ ΤΕΤΡΑΛΟΓΙΑ

1. Ἐλευθερία. 2. Δικαιοσύνη. 3. Σωφροσύνη. 4. Ἀνδρεία.

Κεφάλαιο Δεύτερο
ΟΤΑΝ ΖΗ Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

1. Εἰρήνη. 2. Χαρά. 3. Ἀλήθεια ὡς τὴν Ἀγάπη. 4. Πρὸς τὴν Πηγὴ: τὸ Ἅγιον.

Πωλεῖται σὲ ὅλα τὰ Βιβλιοπωλεῖα. Κεντρικὴ διάθεσις:
Γραφεῖα περιοδικῶ «Ἀκτῖνες», Καρύτση 14, Ἀθῆναι 124
Τηλ. 3235023
